

การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อม
ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

วรุฒ พันธุ์ไม้

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

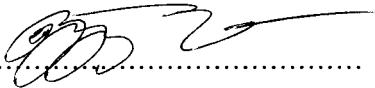
วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

พฤศจิกายน 2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์ และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ ได้พิจารณางานนิพนธ์
ของ นายวรุฒ พันธุ์ไม้ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

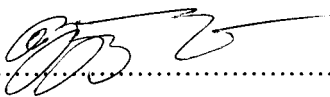
อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์

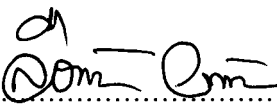
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทวัน อินทชาติ)

คณะกรรมการควบคุมมาตรฐานงานนิพนธ์

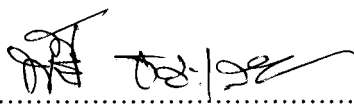
..... จ.ม. / จ.ม. / ..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.รชฎ จันทร์น้อย)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทวัน อินทชาติ)

.... กรรมการและเลขานุการ
(อาจารย์ ดร.ลือชัย วงษ์ทอง)

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ อนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน
ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พจน์ีย์ ธารเสนา)

วันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมของ องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี” นั้นสำเร็จลงได้ด้วย ความกรุณา จากหลายท่านที่ได้อนุเคราะห์ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอาจารย์ เอกลักษณ์ ณีฤทธิ์ อาจารย์ประจำวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา ในฐานะที่ปรึกษางานวิจัยที่ได้ ให้คำแนะนำในการคัดเลือกเรื่องที่ศึกษาและการตรวจทานตลอดจนให้คำแนะนำในการแก้ไข ซึ่งแนะแนวทางในการดำเนินงานวิจัย นายสมศักดิ์ เกตุวัฒนา นายกองการบริหารส่วนตำบล บางพระ จังหวัดชลบุรี ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการลงพื้นที่พบประชาชนแจกแบบสอบถาม และ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ตรวจเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ส่งผลให้การศึกษาสำเร็จลงด้วยดีรวมทั้งเพื่อน ๆ ร.ป.ม.9 ศูนย์การศึกษาบางแสนที่คอยให้กำลังใจและความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

การศึกษาครั้งนี้จะสำเร็จลงไม่ได้หากขาดความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่องค์การ บริหารส่วนตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี ที่ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ และได้ข้อมูลที่ ครบถ้วนเพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทำให้ได้ผลการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อการ พัฒนาและปรับปรุงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมทั้งนี้ผู้ศึกษา ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้เอ่ยนามและไม่ได้เอ่ยนามในที่นี้ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการ ดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้เป็นอย่างยิ่ง

วรุฒ พันธุ์ไม้

57930261: กลุ่มวิชา: การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน; รป.ม. (การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน)

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม/ การบริหารงาน/ สิ่งแวดล้อม

วรุฒ พันธุ์ไม้: การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี (PEOPLE'S PARTICIPATION IN ENVIRONMENTALLY OPERATIONAL MANAGEMENT OF BANGPHRA SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, SRIRACHA DISTRICT IN CHONBURI) อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์: นันทวัน อินทชาติ, ปร.ด. 95 หน้า, ปี พ.ศ. 2559.

การศึกษาการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชาจังหวัดชลบุรี จำนวนทั้งสิ้น 380 คน จากประชากรทั้งหมด 7,704 ครัวเรือน โดยใช้การคำนวณกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ (Yamane, 1973) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรีในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของการมีส่วนร่วมพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการเป็นลำดับแรกอยู่ในระดับมากรองลงมาเป็นมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก มีส่วนร่วมด้านการประเมินผลอยู่ในระดับน้อยและสุดท้ายคือมีส่วนร่วมด้านการวางแผนอยู่ในระดับน้อย

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ และรายได้ต่างกันการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรีแตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ ภูมิลำเนา อายุ และสถานภาพต่างกัน

มีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

57930261: MAJOR: PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT; M.P.A.
(PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT)

KEYWORDS: PEOPLE PARTICIPATION/ ENVIRONMENTALLY OPERATIONAL
MANAGEMENT/ ADMINISTRATIVE ORGANIZATION DISTRICT
WARUT PANMAI: PEOPLE'S PARTICIPATION IN ENVIRONMENTALLY
OPERATIONAL MANAGEMENT OF BANGPHRA SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE
ORGANIZATION, SRIRACHA DISTRICT IN CHONBURI. ADVISOR: NANTAWAN
INTACHAT, Ph.D. 95 P. 2016.

This research aimed to study the level of people's participation in environmental operational management of Bangphra Subdistrict Administrative Organization, Sriracha District in Chonburi, and to compare the level of people's participation in environmental operational management of Bangphra Subdistrict Administrative Organization, Sriracha District in Chonburi categorized by personal factors. The samples are 380 people of the total population of 7,704 families living in Bangphra Subdistrict, and they were selected by Yamane Sampling Technique (Yamane, 1973). Questionnaires were used as a tool in this research. Data were statistically analyzed by frequency, percentage, average, and standard deviation.

The results of the research showed that people's participation in environmental operational management of Bangphra Subdistrict Administrative Organization, was at an overall middle level. In regard to people's participation, operation and benefits gained are the factors that people most participate in at a high level respectively; however, participation in evaluation and planning is at a lower level sequentially.

The testing of the hypothesis found that people of different sex and income related to differences in people's participation in environmental operational management of Bangphra Subdistrict Administrative Organization, Whereas differences in educational background, profession, domicile, age, and marital status did not relate to people's participation in environmental operational management of Bangphra Subdistrict Administrative Organization, with the level of statistical significance set at .05

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
สมมติฐานการวิจัย.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	7
ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม.....	16
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม.....	21
การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมโดยภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....	35
ข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ.....	45
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	47
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	52
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	52
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	53
การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	54
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	55
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	55

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย.....	57
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	57
ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อม ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ.....	60
ส่วนที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน.....	66
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	77
สรุปผลการวิจัย.....	77
อภิปรายผล.....	79
ข้อเสนอแนะ.....	82
บรรณานุกรม.....	84
ภาคผนวก.....	91
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	95

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3-1	ข้อมูลครัวเรือนขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี...	53
4-1	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้ ภูมิลำเนา.....	57
4-2	ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อ การบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ ด้านการวางแผน.....	60
4-3	ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อ การบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ ด้านการดำเนินการ.....	61
4-4	ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อ การบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ ด้านการรับประ โยชน์.....	63
4-5	ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อ การบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ ด้านการติดตามประเมินผล.....	64
4-6	ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อ การบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ โดยภาพรวม.....	65
4-7	การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงาน ด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ จำแนกตามเพศ.....	66
4-8	การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงาน ด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ จำแนกตามภูมิลำเนา.....	66
4-9	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วม ของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล บางพระ จำแนกตามอายุ.....	67

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4-10 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วม ของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล บางพระ จำแนกตามอายุ.....	68
4-11 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วม ของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล บางพระ จำแนกตามอาชีพ.....	69
4-12 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วม ของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล บางพระ จำแนกตามอาชีพ.....	70
4-13 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วม ของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล บางพระ จำแนกตามระดับการศึกษา.....	72
4-14 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วม ของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล บางพระ จำแนกตามสถานภาพ.....	72
4-15 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วม ของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล บางพระ จำแนกตามสถานภาพ.....	73
4-16 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วม ของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล บางพระ จำแนกตามรายได้.....	74
4-17 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วม ของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล บางพระ จำแนกตามรายได้.....	74
4-18 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน.....	76

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1-1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อมนุษย์อย่างยิ่งเพราะสิ่งแวดล้อมเป็นแหล่งปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์โดยที่มนุษย์รับเอาธาตุและพลังงานต่าง ๆ เข้าสู่ร่างกายและได้ใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมหลายกิจกรรม สิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลามนุษย์จึงจำเป็นต้องทราบว่ามีกิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำอยู่ทุกวันมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร (บุญรับ ศักดิ์มณี, 2546)

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดแนวทางเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยเน้นให้รัฐต้องเป็นผู้มีหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมตาม มาตรา 87 ไว้ว่า ส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมรวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะที่ผ่านมารัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 วางแผนพัฒนาประเทศและเป็นแผนปฏิรูปความคิดและคุณค่าใหม่ของสังคมไทย ที่ให้ความสำคัญกับทุกภาคส่วนในสังคม นอกจากนี้รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยมีนโยบายเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ประชาชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมบริหารจัดการ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2550)

การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนับเป็นเรื่องสำคัญมากในยุคการกระจายอำนาจปกครองสู่ท้องถิ่นท่ามกลางกระแสบริโคโนมและหลาย ๆ ภาคส่วนกำลังมองหารูปแบบการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์มากที่สุดและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้กับประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นแนวทางที่ให้ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง ถึงแม้ว่าทุกหน่วยงานจะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมแล้วก็ตามแต่การมีส่วนร่วมจะประสบผลสำเร็จก็ต่อเมื่อประชาชนมีจิตสำนึกและต้องการทำประโยชน์ต่อส่วนรวมและภาครัฐจะต้องสร้างกลไกหรือกระบวนการให้ประชาชนหรือชุมชนได้มีโอกาสการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพื่อให้ประชาชนในแต่ละชุมชนได้มีโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนของตนเอง ในทางปฏิบัติลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนมักออกมาในรูปของการ โน้มน้ำชักชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อทำงานกับภาครัฐโดยช่วยคิด ช่วยออกแรง ช่วยบริจาคสมทบกับภาครัฐช่วยมาประชุมให้ข้อคิดเห็นและให้

ข้อมูลต่าง ๆ เป็นต้น แต่ในส่วนของการตัดสินใจดำเนินการและการใช้งบประมาณ เพื่อดำเนินการส่วนมากมักตกอยู่ใต้อำนาจของภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ (โกวิทย์ พวงงาม, 2541)

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งเป็นระบอบการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน โดยหลักการกระจายอำนาจให้แก่ประชาชนทุกคน ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตรงจุดที่สุด จึงจำเป็นต้องสร้างระบบกลไก ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในเรื่องบทบาทและหน้าที่ให้ประชาชนสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่นสามารถรวมพลังในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และแก้ปัญหา ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม และเพื่อเสริมสร้างบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนสร้างกระบวนการการเรียนรู้สำหรับการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชนเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและตรวจสอบการบริหารการทำงานของภาครัฐมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติเกิดความ โปร่งใสและการดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และความต้องการของประชาชน (จุมพล หนิมพานิช, 2550, หน้า 485 อ้างถึงใน เอกวุฒิ เกตุประยูร, 2554)

องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระเป็นพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีมีพื้นที่เขียวเป็นที่พักผ่อนชมวิวธรรมชาติที่มีความสวยงาม มีการขยายตัวของเมืองมีสถานศึกษา มีสวนสัตว์ ทำให้เกิดหอพักที่อยู่อาศัยของ ประชากรแฝงที่เข้ามาศึกษาในสถานศึกษาและเกิดร้านค้าการทำธุรกิจที่มีผู้ประกอบการจำนวนมากเข้ามาเปิดธุรกิจในเขตพื้นที่และร่วมกันใช้สอยทำกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระมีการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตพื้นที่เพื่อสร้างรายได้และอาศัยมีความหลากหลายของเมืองมีความเจริญอยู่อีกฝั่งของถนนสุขุมวิทเป็นย่านการค้าที่มีผู้คนอยู่อาศัยเป็นจำนวน ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลบางพระจึงมีการกำหนด วิสัยทัศน์ “ยกระดับคุณภาพชีวิต แนวคิดพัฒนาการศึกษา นำพาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พיתักษ์สิ่งแวดล้อม” เพื่อเป็นเป้าหมายในการส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอเพื่อไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม และมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ เพิ่มพื้นที่สีเขียวส่งเสริมให้มีการปลูกต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับในพื้นที่บ้านตนเองและพื้นที่สาธารณะ และบริเวณถนนเพื่อให้เกิดความร่มรื่นและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมลดปริมาณขยะและให้ความรู้ความเข้าใจในการคัดแยกขยะ และนำสิ่งที่น่าสนใจไปใช้ใหม่ได้ ตลอดจนการให้ความสำคัญในการจัดการน้ำในครัวเรือนเพื่อป้องกันผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี เนื่องจากในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระมีพื้นที่สีเขียวและมีน้ำตก อ่างเก็บน้ำเลนบ้นจักรยาน ที่เป็นสถานที่ที่ประชาชนทั้งในเขตพื้นที่และประชาชนจากต่างพื้นที่เข้ามาทำกิจกรรมต่าง ๆ และใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม และในเขตพื้นที่บางพระยังมีความน่าสนใจเพราะอีกฝั่งเป็นชุมชนเมืองที่มีความเจริญมีความหลากหลายทางความเป็นอยู่และในท้องถิ่นมีการดำเนินการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเองหรือไม่และเมื่อเกิดปัญหามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในการจัดการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระตรงตามเจตนารมณ์ของประชาชนและท้องถิ่นอย่างไร โดยหวังว่าผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพและพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งนี้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินการ ด้านการติดตามผลการดำเนินการ
2. ขอบเขตด้านระยะเวลาใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลและศึกษาประชาชนในเขตพื้นที่ระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม-16 ตุลาคม พ.ศ. 2559
3. ขอบเขตด้านประชากร คือ วิจัยครั้งนี้ศึกษาประชากรในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

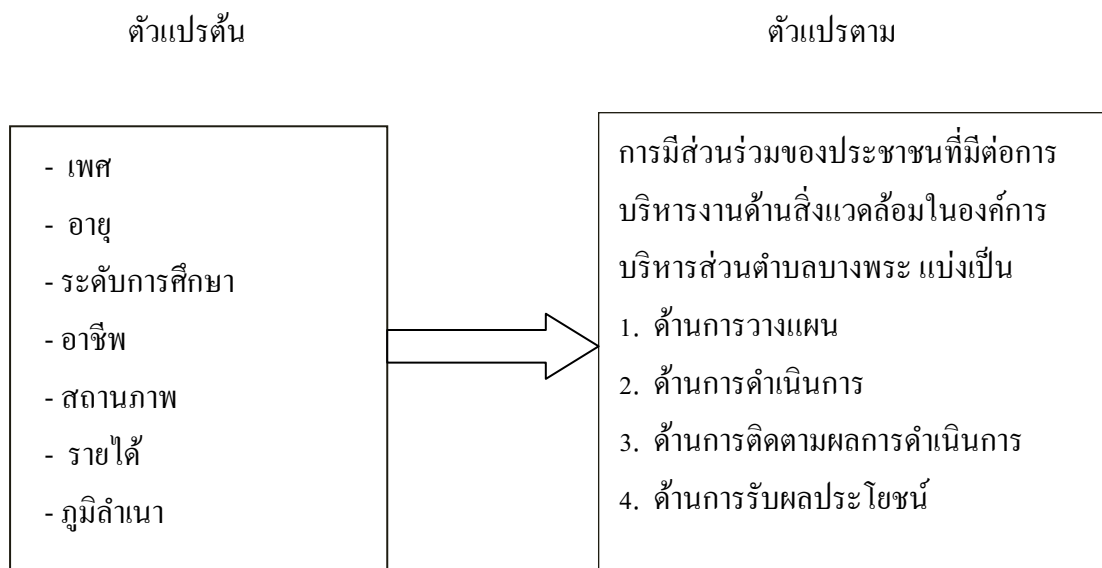
1. ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี
2. ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี
3. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปพัฒนาและแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อองค์การบริหารส่วนตำบลบางพระและส่วนราชการที่มีความเกี่ยวข้อง

สมมติฐานการวิจัย

1. ประชาชนที่มีเพศต่างกัน จะมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระแตกต่างกัน
2. ประชาชนที่มีภูมิลำเนาต่างกัน จะมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระแตกต่างกัน
3. ประชาชนที่มีอายุต่างกัน จะมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระแตกต่างกัน
4. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน จะมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระแตกต่างกัน
5. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระแตกต่างกัน
6. ประชาชนที่มีสถานภาพต่างกัน จะมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระแตกต่างกัน
7. ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน จะมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลโดยมุ่งเน้นในการมีส่วนร่วม ในการวางแผน การดำเนินการ การติดตามผลการดำเนินการ การรับผลประโยชน์ จากแนวคิดทฤษฎีของโคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1977)

ภาพที่ 1-1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง หน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นมีฐานะเป็นนิติบุคคลและราชการส่วนท้องถิ่นมีรูปแบบคล้ายการปกครองระดับชาติคือประกอบฝ่ายการเมืองและฝ่ายราชการประจำ
2. ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่มีภูมิลำเนาในองค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี
3. การมีส่วนร่วม หมายถึง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การติดตามประเมินผลในกิจกรรม โครงการของชุมชน เป็นการสร้างความเป็นเจ้าของกิจกรรม ซึ่งปัจจุบันนี้แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนได้รับการยอมรับและใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติในงานพัฒนาทุกภาคส่วน
4. การบริหารงานสิ่งแวดล้อม หมายถึง การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรามีผลดีต่อคุณภาพชีวิต โดยดำเนินการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาภาวะมลพิษ ที่จะมีผลต่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ปลอดภัย นั่นเอง และเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัยของประชาชน
5. ด้านการวางแผน หมายถึง กระบวนการที่กำหนดไว้อย่างมีระบบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการภายใต้เงื่อนไขและข้อมูลในการประกอบการตัดสินใจ

6. ด้านการดำเนินการ หมายถึง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดขึ้น เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดขึ้น
7. ด้านการติดตามผลการดำเนินการ หมายถึง การที่ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการต่าง ๆ
8. ด้านการรับผลประโยชน์ หมายถึง การได้รับประโยชน์ด้านสังคมและประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ทางวัตถุ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งสาระสำคัญดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
3. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม
4. การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมโดยภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
5. ข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

กรมการปกครอง (2543) กล่าวว่า แนวคิดและกระบวนการของการมีส่วนร่วมนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ได้รับการยอมรับและให้ความสำคัญในกระบวนการของการทำงานในสังคมอย่างกว้างขวางสังเกตได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 76 กำหนดว่า “รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ” ดังนั้นแนวโน้มและรูปแบบของการบริหารงานต่างๆของรัฐจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวางในทุกระดับชั้นของการบริหารการปกครอง

ยูวัฒน์ วุฒิเมธิ (2526, หน้า 25 อ้างถึงใน อภรณ์ วัชระ, 2545, หน้า 8) กล่าวว่า แนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมนับเป็นหัวใจหลักสำคัญของการพัฒนาในทุกระดับ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การติดตามประเมินผลในกิจกรรม โครงการของชุมชน เป็นการสร้างความเป็นเจ้าของกิจกรรม ซึ่งปัจจุบันนี้แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนได้รับการยอมรับและใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติในงานพัฒนาทุกภาค

กรมการพัฒนาชุมชน (2548) หลักการสำคัญหรือหัวใจสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ จะต้องให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการกล่าวคือ การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งในงานพัฒนา

เคเมอร์ (อ้างถึงใน อารมณ์ วัชระ, 2545, หน้า 8) กล่าวว่า การให้โอกาสให้ประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจ กำหนดความต้องการของตนเองเป็นการเสริมพลังอำนาจให้ประชาชนระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับการพัฒนาเพียงฝ่ายเดียว

ชรกนก ศิริรัตน์ (2555) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพ ทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสมาคม ในการมีส่วนร่วมประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง

โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1981, p. 6) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและอย่างไร
2. การมีส่วนร่วมในการเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

Kasperson and Breibart (1974, p. 4) ได้อธิบายว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนจะเป็นผู้กระทำการที่สร้างสรรค์ในกระบวนการพัฒนา ซึ่งจะก่อให้เกิดผล 2 ด้าน คือ ประชาชนสามารถแสดงบทบาทที่สร้างสรรค์ได้ ผลของกิจกรรมที่ประชาชนได้ทำไปจะสะท้อนกลับไปสู่ประชาชนเหล่านั้น

United Nations (1981 อ้างถึงใน ชรกนก ศิริรัตน์, 2555) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึงการที่สมาชิกทุกคนในชุมชนสามารถมีโอกาสเข้าดำเนินการ และมีอิทธิพลในกิจกรรมและกระบวนการพัฒนา อีกทั้งยังได้รับผลแห่งการพัฒนา อีกทั้งยังได้ผลแห่งการพัฒนาเสมอกันอีกด้วย โดยมีลักษณะสำคัญ คือ เข้าร่วมดำเนินการในการพัฒนาได้รับส่วนแบ่งในผลประโยชน์ของการกระทำตามที่ควรจะเป็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการกำหนดเป้าหมายนโยบาย การวางแผน รวมทั้งกิจกรรมในโครงการ

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526, หน้า 25) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม หมายถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม พิจารณา และตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง

นิพัทธเวช สืบแสง (2526, หน้า 10) ได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาว่า หมายถึง การกระตุ้นให้ประชาชนได้ตระหนักถึงสถานการณ์ของตนเอง เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใต้การกำหนดและดำเนินการของประชาชนเอง โดยที่กระบวนการของการมีส่วนร่วมนั้นเป็นการมีส่วนร่วมในการหาสาเหตุของปัญหา หาวิธีการแก้ไขปัญหา ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหของชุมชน และการประเมินผลการแก้ไขปัญหา

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ (2527, หน้า 81) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชน หรือชุมชน พัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการ การควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากร รวมทั้งปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจ และสังคม ความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี ในฐานะสมาชิกของสังคม

เสนห์ จามริก (2527, หน้า 22) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลส่งเสริม สนับสนุน ชักนำ และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือเรื่องหลายเรื่องรวมกัน ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ คือร่วมกันศึกษาสภาพปัญหา และสาเหตุแห่งปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชนร่วมพัฒนา สร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไข ปัญหาและลดปัญหาของชุมชน หรือการสร้างสื่อใหม่เพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองต่อความต้องการของชุมชนร่วมวางแผนงาน หรือ โครงการหรือกิจกรรมเพื่อขจัด ปัญหา ป้องกันปัญหา และสนองความต้องการของชุมชนร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มี ขีดจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารการพัฒนาให้มี ประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลร่วมลงทุนในกิจกรรม โครงการชุมชนตามขีดความสามารถของ ตนเอง และของหน่วยงานร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการ และ กิจกรรมที่ได้ทำไว้ ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาล ให้ใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531, หน้า 25) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งอ้างถึง ความหมายของการมีส่วนร่วมที่องค์การสหประชาชาติให้ไว้ว่า การมีส่วนร่วมจะต้องมีความหมาย ครอบคลุมถึงการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการพัฒนาการที่ประชาชน มีส่วนร่วมช่วยเหลือในการปฏิบัติตามโครงการพัฒนาที่ประชาชนมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 7 ระดับ ดังนี้

1. ถูกบังคับ	= ไม่มีส่วนร่วม
2. ถูกล่อ	= มีส่วนร่วมน้อย
3. ถูกชักชวน	= มีส่วนร่วมน้อย
4. ถูกสัมภาษณ์ความต้องการ	= มีส่วนร่วมปานกลาง
5. มีโอกาสเสนอโครงการ	= มีส่วนร่วมปานกลาง
6. มีโอกาสเสนอโครงการ	= มีส่วนร่วมในระดับสูง
7. มีโอกาสตัดสินใจด้วยตนเอง	= มีส่วนร่วมในอุดมคติ

Cohen and Uphiff (1979, อ้างถึงใน สมใจ เข้มเจริญ, 2531, หน้า 8) ได้กล่าวไว้ใน Rural participation: Concepts and measures for project design, implementation and evaluation การมีส่วนร่วมโดยทั่วไป หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แต่ก็ไม่ได้ หมายถึงว่าจะเป็นการตัดสินใจแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังใช้การตัดสินใจควบคู่ไปกับการดำเนินงานด้วย เช่น ในการจัดองค์กร การกำหนดกิจกรรมพัฒนา เป็นต้น และการตัดสินใจยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องผลประโยชน์ และการประเมินผลในกิจกรรมการพัฒนานั้นด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่าการตัดสินใจนั้นเกี่ยวข้องเกือบจะโดยตรงกับการดำเนินงาน ทั้งยังเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ และการประเมินผลด้วยเหมือนกัน กล่าวคือ ผลประโยชน์นั้นเป็นผลมาจากการดำเนินงาน และผลประโยชน์มาเป็นตัวกำหนดให้มีการประเมินผล ซึ่งต่างก็ได้รับผลมาจากขั้นตอนการตัดสินใจแล้วทั้งสิ้นนั่นเอง นอกจากนี้ก็มีผลสะท้อนกลับ จากการประเมินและการดำเนินงานควบคู่ไปกับการตัดสินใจอีกด้วย

อกิน รพีพัฒน์ (2531, หน้า 7-15) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท ซึ่งเกี่ยวข้องไปถึงการพึ่งตนเองพร้อมทั้งยกตัวอย่างเปรียบเทียบให้เห็นชัดเจนขึ้นอีกว่า การที่เด็กจะพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ได้ก็ด้วยกรอบการสอนให้วิชา ความรู้ เพื่อที่จะได้มีความสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพของสังคมและสิ่งแวดล้อม สามารถกำหนดทิศทางและชะตาชีวิตของตนเองได้ การพัฒนาชนบททั้งปวงก็กระทำเพื่อสร้างให้ชาวบ้านมีความสามารถเช่นนี้

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือการสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการพัฒนา โดยผ่านกระบวนการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และการกระตุ้นให้ประชาชนมีบทบาทในการริเริ่มคิด สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาและร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนา การวางแผนปฏิบัติ รวมทั้งร่วมหนุนช่วยเหลือทรัพยากรทางการบริหารตลอดจนมีอำนาจในการตัดสินใจที่จะดำเนินกิจกรรมของตนเองภายในชุมชน เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการ การควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากร ตลอดจนปัจจัยการผลิตในสังคมอันจะนำไปสู่การพึ่งตนเอง

กระบวนการและระดับขั้นของการมีส่วนร่วม

จากเนื้อหาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พบว่า ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในหลายมาตรา ซึ่งสามารถสรุปรูปแบบหรือประเภทของการมีส่วนร่วมออกได้ใน 6 ประการสำคัญ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการรับรู้
2. การมีส่วนร่วมในการให้ความเห็น
3. การมีส่วนร่วมในการริเริ่ม
4. การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ
5. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ
6. การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ

ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน

นักวิชาการทางด้านการบริหาร ได้มองรูปแบบการมีส่วนร่วมในหลายประการขึ้นอยู่กับหน่วยในการมอง เช่น มองในแง่พฤติกรรมของการเข้ามามีส่วนร่วม ในแง่กิจกรรมการมีส่วนร่วม ในแง่ระดับของการให้มีส่วนร่วม แต่อย่างไรก็ตาม หากจะกล่าวโดยสรุปแล้วพบว่าโดยทั่วไปการแบ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีจุดสนใจอยู่ที่ขอบเขตหรือพฤติกรรมของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งหากศึกษาตามลักษณะการมีส่วนร่วมสามารถนำมาเป็นหน่วยของการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนว่ามระดับการมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด และทำให้เห็นภาพของการมีส่วนร่วมได้อย่างชัดเจนเป็นระบบ ดังตัวอย่างแนวคิดดังต่อไปนี้

ดิน ปรัชญพฤธี (2545, หน้า 340) ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทนั้นมีในหลายประการ กล่าวคือ

1. การใช้สถาบันพื้นเมืองเป็นเครื่องมือที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท ยกตัวอย่างเช่นในฟิลิปปินส์จะมีสถาบันเก่าแก่ดั้งเดิมที่เรียกว่า อตอร์ (Ator) (Sokoken, 1984, pp. 135-143 อ้างถึงใน ดิน ปรัชญพฤธี, 2545, หน้า 340) อยู่หลายแห่งในหมู่บ้าน อตอร์หนึ่งจะประกอบด้วยครอบครัวหลายๆครอบครัว โดยมีหัวหน้าครอบครัวชายเป็นตัวแทน และคนที่มียุคสูงสุดใจอตอร์จะเป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในอตอร์นั้น ๆ

2. การปรึกษาหารือกับประชาชนก่อนที่จะทำอะไรซึ่งรวมถึงการอธิบายโครงการรัฐบาลให้ประชาชนทราบ การทำสัญญาจ้างเอกชน การเป็นหุ้นส่วน และการจัดหาความช่วยเหลือจากเอกชน (Davies, 1983, p.12 อ้างถึงใน ดิน ปรัชญพฤธี, 2545, หน้า 340)

3. การเกณฑ์เอาฝ่ายหนึ่งเข้ามาเป็นพวก (Cooptation) โดยยอมให้ประชาชนตั้งตัวแทน การแต่งตั้งผู้นำท้องถิ่นมาดำรงตำแหน่งของทางการ และการยอมให้ประชาชนสามารถตัดสินใจ เลือกลงคะแนนใดคนหนึ่ง มองในแง่นี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาชนบทนั้น มีตั้งแต่การที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วมเลย การมีส่วนร่วมพอเป็นพิธี และการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Arnstein, 1969, pp. 217-223 อ้างถึงใน ดิน ปรัชญพฤกษ์, 2545, หน้า 340)

ลักษณะรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนการมีส่วนร่วม

Conhen & Uphoff (1980, pp. 213-218) ได้สร้างกรอบพื้นฐานเพื่อการอธิบายและ วิเคราะห์การมีส่วนร่วมในแง่ของรูปแบบ ชนิดการมีส่วนร่วม โดยแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือการมี ส่วนร่วมในการตัดสินใจในช่วงกิจกรรม และการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมใน การดำเนินกิจกรรม ซึ่งอาจเป็นไปได้ในรูปของการเข้าร่วม โดยการให้มีการสนับสนุนทางด้าน ทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหารและการร่วมมือ รวมทั้งการเข้าร่วมด้วยการร่วมแรงร่วมใน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุทางสังคม หรือ โดย ส่วนตัว การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งนับเป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรม ทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

Conhen & Uphoff (1981, p. 10) ได้สร้างกรอบพื้นฐานการอธิบายและวิเคราะห์รูปแบบ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา โดยแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งอาจเป็นการตัดสินใจในระยะแรกเริ่มการตัดสินใจ ในช่วงของกิจกรรม
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งอาจเป็นการเข้าร่วมโครงการให้การ สนับสนุนทางด้านทรัพยากร การร่วมในการบริหาร หรือการร่วมมือ รวมทั้งการเข้าร่วมในการ ร่วมแรงร่วมใจ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ซึ่งอาจเป็นทางวัตถุ ทางสังคม หรือ โดยส่วนตัว
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งนับว่าเป็นการควบคุมตรวจสอบการดำเนิน กิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

อนุสร สุวรรณสัทิสกร (2529, หน้า 25) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า มีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ ร่วมคิด คือ ร่วมในการประชุมปรึกษาหารือในการวางโครงการ วิธีการดำเนินงาน ติดตาม ตรวจสอบและการดูแลรักษา เพื่อให้กิจกรรมโครงการให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ร่วมตัดสินใจ คือ เมื่อมีการประชุมปรึกษาหารือกันแล้ว จะต้องร่วมในการตัดสินใจเลือกกิจกรรมหรือแนวทางที่ เห็นว่าดีที่สุด หรือเหมาะสมที่สุดร่วมปฏิบัติตามโครงการ คือ เข้าร่วมในการดำเนินงานตาม โครงการ เช่น ร่วมออกแรงร่วมบริจาคทรัพย์ ร่วมติดตามและประเมินผลโครงการ คือ เมื่อโครงการ

เสร็จสิ้น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกรตรวจสอบดูแล รักษา และประเมินผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

โสภณ หมวดทอง (2536, หน้า 104) สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนนั้น มีปัจจัยทางสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ อาชีพ และที่อยู่อาศัยเข้ามาเกี่ยวข้องและกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนจะได้รับความร่วมมือจนบรรลุความสำเร็จได้ จะต้องได้รับความเห็นพ้องต้องกันของชุมชนเป็นส่วนมาก หรือการดำเนินงานกิจกรรมในนามกลุ่มองค์กรของชุมชน

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มคน หรือองค์กรประชาชน ได้ร่วมกันคิดแก้ปัญหาการดำเนินการและกิจกรรมในชุมชน โดยร่วมวางแผนโครงการร่วมปฏิบัติในลักษณะการเสียดุลแรงงาน บริจาคเงิน วัสดุสิ่งของ ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ และร่วมติดตามผลงานโดยสมัครใจ เพื่อพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม หรือชุมชนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ลักษณะและขั้นตอนการมีส่วนร่วม มีผู้เสนอแนวความคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับลักษณะขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้หลายแนวคิดด้วยกัน ดังนี้

ปกรณีย์ ปรียาภรณ์ (2530, หน้า 210) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาชน คือที่ประชาชนจะเข้ามามีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข และร่วมรับผลประโยชน์ซึ่งกระทำได้ 4 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้มามีบทบาทสำคัญในการกำหนดว่า อะไรคือความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชุมชน
2. เป็นผู้ระดมทรัพยากรต่างๆเพื่อสนองตอบความจำเป็นพื้นฐาน
3. เป็นผู้มามีบทบาทในการปรับปรุงวิธีการกระจายสินค้าและบริการให้สมบูรณ์ขึ้น
4. เป็นผู้ได้รับความพึงพอใจและเกิดแรงจูงใจที่จะสร้างกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

สมศักดิ์ สุขวงศ์ (2532, หน้า 102-115) ยังได้เสริมความคิดว่า ลักษณะและขั้นตอนในการมีส่วนร่วมควรมีดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการลงมือทำเอง
3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

วิไลพร สมบุรุษย์ (2534) สรุปได้ การมีส่วนร่วมศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมวางแผนการมีส่วนร่วมปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมติดตามผล การมีส่วนร่วมบำรุงรักษา

จากแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะและขั้นตอนการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้นส่วนใหญ่แล้วจะเห็นได้ว่ามีลักษณะและขั้นตอนที่ไม่แตกต่างกันมากนักอย่างไรก็ตามในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยจึงสรุปรวมแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะและขั้นตอนการมีส่วนร่วมเพื่อเป็นกรอบในการศึกษาไว้ดังนี้ การร่วมประชุมวางแผนดำเนินการ โดยการแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ การร่วมดำเนินงานที่กำหนดไว้โดยการเสียสละแรงงานวัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ การร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์คือการเข้าร่วมในการเข้าใช้ผลประโยชน์ การร่วมในการติดตามผลงาน

ลักษณะการมีส่วนร่วม (Aspects of participation) การมีส่วนร่วมมีหลายระดับตั้งแต่การเป็นสมาชิกจนถึงผู้นำหรือประธานกรรมการคือเป็นสมาชิกที่เข้าร่วมประชุม เป็นสมาชิกที่บริจาคเงินช่วยเหลือ เป็นกรรมการ เป็นประธานกรรมการนอกจากนี้แล้วยังอาจพิจารณาจากลักษณะดังต่อไปนี้

1. สมาชิกนั้นทำอะไรระหว่างการประชุม (What members do between meetings)
2. สมาชิกนั้นเล่นบทบาทอะไรในที่ประชุม (What part they play during meetings)

แบบอย่างของผู้มีส่วนร่วม (Types of participation) ผู้มีส่วนร่วม มี 3 แบบ ดังนี้

3. เป็นผู้กระทำการ (The actor) คือ มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจกรรม
4. เป็นผู้รับผลการกระทำ (The recipient) คือ ได้รับผลจากกิจกรรมโดยตรง
5. เป็นสาธารณะชนทั่วไป (The public) คือ ประชาชนทั่วไปที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง

โดยตรงแต่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ขั้นตอนของการระดมการมีส่วนร่วมอาจพิจารณาได้ดังนี้

1. ขั้นตอนของการจัดองค์กรเป็นขั้นตอนทำความเข้าใจกับชุมชนเข้าใจความเป็นไปในชุมชนจำแนกกลุ่มประชาชนเป้าหมายและรวมกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องโดยตรง
2. ขั้นตอนงานสำคัญที่ผลเป็นขั้นตอนที่กลุ่มเล็กๆดังกล่าวได้ทำกิจกรรมแล้วสำคัญที่ผลจึงทำให้สามารถดึงประชาชนนอกกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น
3. ขั้นตอนเนื่องหรือยุติเป็นขั้นประเมินผลงานของกลุ่มหากมีประโยชน์ก็ดำเนินงานต่อแต่หากไร้ประโยชน์ก็ยุติ

อภินันท์ (2525 อ้างถึงใน วันเพ็ญ วอกลาง, 2534, หน้า 16) ได้ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมนั้น ประชาชนต้องเข้าร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นปัญหาและสาเหตุของประชาชนเนื่องจากเหตุผลพื้นฐานก็คือชาวชนบทที่ประสบปัญหาอย่อมรู้ปัญหาของตนเองดีที่สุด

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา ปัญหาเหล่านั้นผู้ที่เลือกแนวทางในการพัฒนาควรเป็นประชาชนในชุมชนนั่นเองไม่ใช่บุคคลภายนอกทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากรและศักยภาพในการพัฒนาชุมชนนั้น

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านแรงงานการมีส่วนร่วม การร่วมแรงประกอบกิจกรรมที่ทำให้ประชาชนมีความผูกพันยิ่งขึ้นและยังก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงานที่ปรากฏซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนบำรุงรักษาและดำรงอยู่ให้สมบูรณ์ต่อไป

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลเพื่อค้นหาข้อดีและข้อบกพร่องอันเกิดจากการประกอบกิจกรรม ซึ่งจะได้นำมาเป็นบทเรียนในการหาหนทางปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินกิจกรรมต่อไป

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2525) ได้สรุปขั้นตอนการระดมประชาชนหรือการมีส่วนร่วมประชาชนไว้ 4 ขั้นตอนดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

จากแนวคิดของนักวิชาการต่างๆเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมดังกล่าวจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่มีลักษณะแตกต่างกันไม่มากนักซึ่งพอจะสรุปรูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมได้ดังต่อไปนี้

รูปแบบการมีส่วนร่วมมีองค์ประกอบ 3 รูปแบบคือ

1. การเข้าร่วมด้วยความพอใจ
2. การเข้าร่วมด้วยการจูงใจหรือชักนำ
3. การเข้าร่วมด้วยการกะเกณฑ์หรือบังคับ

สำหรับขั้นตอนการมีส่วนร่วมมีองค์ประกอบ 4 ประการคือ

1. การมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นเพื่อกำหนดความต้องการของชุมชนเช่นการ ค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหา

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรม เพื่อจัดทำโครงการพัฒนาต่าง ๆ

3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนงาน/ โครงการ โดยร่วมสนับสนุนทุนทรัพย์และ สละแรงกายแรงใจ

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ความหมายและความสำคัญของสิ่งแวดล้อม

คำว่า “สิ่งแวดล้อม” มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษ ว่า “Environment” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายได้หลายอย่าง ขึ้นอยู่กับผู้ใช้ขอบเขตเพียงใด ได้มีผู้ให้ความหมายคำว่า สิ่งแวดล้อมได้ต่างกัน พอสรุปได้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการและสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2530, อ้างถึงใน ลือชัย วงษ์ทอง, 2551) ให้ความหมายสิ่งแวดล้อมคือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบด้านมนุษย์ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่เป็นรูปธรรม จับต้องและมองเห็นได้ และนามธรรม วัฒนธรรม แบบแผน ประเพณี ความเชื่อ มีอิทธิพลเกี่ยวข้องโยงใยถึงกัน เป็นปัจจัยในการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ผลกระทบจากปัจจัยหนึ่งจะมีส่วนเสริมสร้างหรือทำลาย อีกส่วนหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ สิ่งแวดล้อมเป็นวงจรและ วัฏจักรที่เกี่ยวข้องกันในทั้งระบบ

เกษม จันทร์แก้ว (2525) ได้ให้ความหมายว่า สิ่งแวดล้อมหมายถึง สิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัวเรา ซึ่งความหมายนี้ชี้ให้เห็นว่า บรรดาสรรพสิ่งทั้งหลายที่อยู่รอบตัวเราเป็นสิ่งแวดล้อมทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต หรือสิ่งที่เห็นได้ด้วยดวงตา และสิ่งที่ไม่สามารถเห็นได้ด้วยดวงตา ได้ยินด้วยหู เห็นสี มีกลิ่นและมีรส หรือสิ่งที่สามารถสัมผัสด้วยอาการทั้ง 5 หรือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเอง โดยธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ล้วนเป็นสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น

สิปปนนท์ เกตุทัต (2534) ให้ความหมายสิ่งแวดล้อมคือ สิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตปรากฏอยู่โดยรอบสิ่งต่างๆเหล่านี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน อาศัยพึ่งพากันในบางโอกาส นับตั้งแต่สิ่งมีชีวิตเซลล์เดียว จนกระทั่งถึงสัตว์หลายเซลล์และสิ่งมีชีวิตสีเขียว

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535) ให้ความหมายว่า สิ่งแวดล้อมหมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเราอาจเป็นสิ่งมีชีวิต ไม่มีชีวิตเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ หรือมนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม มีประโยชน์หรือไม่มีประโยชน์ต่อมนุษย์ ซึ่งจากคำนิยามดังกล่าว จะเห็นได้ว่าสิ่งมีชีวิตจะมีความหมายกว้างมาก เป็นอะไรก็ได้ทั้งนั้น อาจเป็น ดิน พืช สัตว์ มนุษย์ น้ำ อากาศ เมือง ชุมชน คลอง ความเชื่อ อย่างไรก็ตามในความหมายดังกล่าว จะหมายถึง สิ่งใดที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับมนุษย์ จะอยู่ใกล้หรือไกล แม้กระทั่งสิ่งที่ไม่สามารถเห็นด้วยตา เช่น พฤติกรรมรอบตัว ก่ารระเบียบต่าง ๆ บุคคลส่วนใหญ่จะเข้าใจผิดเสมอว่า สิ่งแวดล้อมจะมุ่งประเด็นด้านปัญหาเกี่ยวกับมนุษย์เท่านั้น เช่น อากาศเป็นพิษ ดินเสีย ประชากรหนาแน่น ทรัพยากรร่อยหรอ โรคระบาด การจราจรติดขัด แท้ที่จริงแล้วสิ่งเหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของงานทางสิ่งแวดล้อมเท่านั้น ดังนั้นต้องเข้าใจว่าสิ่งแวดล้อมเท่านั้น จะเป็นที่ตั้งของแรงของเหลว ก๊าซ มีชีวิตหรือไม่มีชีวิตเกิดขึ้น โดยธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น อาจเป็นสิ่งที่ให้คุณและโทษต่อมนุษย์

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมหมายถึง สิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวมนุษย์ที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต เป็นสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งมีอิทธิพลต่อมนุษย์ด้วย

สิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และสัตว์ คือมนุษย์คือสัตว์จะอาศัยความเหมาะสมของสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ คือมีดินเป็นแหล่งผลิตอาหารและปัจจัยทุกอย่างมีน้ำที่ช่วยเกื้อหนุนดินในการสร้างอาคาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และช่วยรักษาสมดุลทุกสภาวะด้วยอากาศที่มีก๊าซต่าง ๆ ประปนที่อยู่ในระดับที่พอเหมาะ กับการมีชีวิตของสิ่งมีชีวิต พืชเป็นสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติที่อาศัยความสมดุลจาก ดิน น้ำ อากาศ ในการผลิตอาหาร ปรับอุณหภูมิและฟอกอากาศให้กลับสู่สภาพที่ดีดังเดิม นอกจากนี้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่จากความเหมาะสมของสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ แล้วมนุษย์ยังสร้างสิ่งต่าง ๆ ขึ้นเพื่อสนองต่อชีวิตความเป็นอยู่ไม่กระทบต่อชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ มนุษย์จึงต้องคำนึงถึงความสำคัญของความสมดุลทางธรรมชาติ

ดังได้กล่าวไว้ว่า สิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ดังนั้นมนุษย์จึงต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องชัดเจน โดยศึกษาสิ่งแวดล้อมในแง่ต่าง ๆ เรื่องสิ่งแวดล้อมถือเป็นศาสตร์แขนงหนึ่ง เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในแง่ชีวิตวิทยากับระบบนิเวศน์

การพัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์นับว่า มีส่วนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมาก มีประชากรเพิ่มมากขึ้นเท่าไร ทรัพยากรธรรมชาติถูกนำมาใช้เพิ่มขึ้นซึ่งทำให้ในส่วนที่เป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่จำกัดและหมดไป แต่ก็ไม่สามารถฟื้นตัวขึ้นได้อย่างรวดเร็ว เป็นส่วนที่ผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงกับสิ่งต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ดังที่ได้กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมนั้นมีส่วนที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันจึงเกิดสมดุล ถ้าสิ่งหนึ่งสิ่งใดเปลี่ยนแปลงก็ย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งอื่นอีกต่อไปดังจะเห็นว่า ในสภาพปัจจุบันได้เริ่มมีความเปลี่ยนแปลงจากสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติเพิ่มขึ้น เช่น โลกร้อนขึ้นเรื่อย ๆ มีปริมาณก๊าซคาร์บอนไดร็อกไซด์ในบรรยากาศมากขึ้นและกระทบต่อระดับน้ำทะเล ฤดูกาลต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงและกระจายต่อมนุษย์สัตว์ในที่สุด ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดในสิ่งแวดล้อมนั้นมีทั้งที่เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยธรรมชาติเช่น ภูเขาไฟระเบิด ทำให้เกิดกลุ่มก๊าซพิษ ควันพิษ ฝุ่นละออง หรือไฟป่าทำให้หมดไป สัตว์ป่าเสียชีวิต และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ การกระทำของมนุษย์นับว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการเสียดุลย์ทางธรรมชาติอย่างรวดเร็ว

ในปัจจุบันได้มีการหันมาให้ความสนใจที่จะศึกษาเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม คือเลือกใช้เทคโนโลยีควบคุม และศึกษาถึงผลกระทบที่ตามมาด้วย ทั้งนี้เพื่อที่จะยืดอายุแก่สิ่งแวดล้อมหรือพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนนั่นเอง (ยงยุทธ จรรยาธิษณ์, 2533) การที่จะพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนนั้นจะต้องอาศัยคุณภาพของประชาชน คือ มีความรู้ ความรับผิดชอบต่อสังคมเข้าใจและเห็นผลดีของการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

ประเภทของสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมสามารถจำแนกออกได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้เขียนหรือนักวิชาการที่จะใช้ในการศึกษา เช่น สิ่งแวดล้อมจำแนกเป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์ หรือ สิ่งแวดล้อมจำแนกเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต หรือให้การศึกษาด้านอนามัยแยกออกเป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ชีวภาพ เคมี และสังคม

เกษม จันทรแก้ว (2525) ได้แบ่งสิ่งแวดล้อมออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. สิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ หมายถึง สิ่งใดก็ได้ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ แร่ ป่าไม้ สัตว์ มนุษย์ อากาศ แสงแดด ฯลฯ สามารถแบ่งออกย่อย ๆ ได้อีก 2 ประเภท คือ

1.1 สิ่งมีชีวิต เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติมีลักษณะและสมบัติเฉพาะตัวของสิ่งมีชีวิต เช่น พืช สัตว์ และมนุษย์ เป็นต้น

1.2 สิ่งที่ไม่มีชีวิต เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติที่ไม่มีชีวิตอาจเห็นได้และไม่สามารถเห็นได้ เช่น ดิน น้ำ อากาศ ควัน แร่ เมฆ รังสี ความร้อน แสงสว่าง ฯลฯ

2. สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น เมือง บ้าน ถนน สะพาน โถง แก้ว รั้ว รถยนต์ เครื่องบิน วัตถุมีพิษ เสียง อารมณ์ เจตีย์ วัด วัฒนธรรม ศาสนา ประเพณี การศึกษา ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยความตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจอารมณ์ดีและอารมณ์เสีย อาจเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นโดยให้ เห็นได้ และอาจมองไม่เห็น อย่างไรก็ตามก็เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการของตนเอง ทั้งโดยทางตรงที่ตนเองตั้งใจหรือทางอ้อม อาจเกิดขึ้น โดยที่มนุษย์ไม่ได้ตั้งใจ ซึ่งสามารถแบ่ง ออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นสามารถมองเห็นได้ ได้แก่ วัตถุ และสิ่งของก่อสร้างต่าง ๆ เช่น บ้านเรือน ถนน เมือง สะพาน รถ เครื่องบิน เรือ เจตีย์ วัด การเกษตร ฯลฯ เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการมีชีวิตอยู่ บางอย่างก็จำเป็น บางอย่างก็ เป็นสิ่งที่ฟุ่มเฟือย

2.2 สิ่งแวดล้อมทางสังคมหรือนามธรรมสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น โดย ความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ หรือเป็นการสร้างเพื่อความเป็นระเบียบของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข หรืออาจเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยพฤติกรรมอย่างตั้งใจ หรือไม่ตั้งใจ เช่น วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ กฎเกณฑ์ รวมถึงการทะเลาะวิวาทส่งเสียงคำทอ พฤติกรรม และการแสดงออกที่เป็นภัยต่อสังคม เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535) ได้แบ่งสิ่งแวดล้อมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ คือสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า ดิน อากาศ มนุษย์ แร่ ฯลฯ สิ่งแวดล้อมเหล่านี้แบ่งออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่มีชีวิต ได้แก่ พืช สัตว์ มนุษย์ สิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต ได้แก่ ลมฟ้า อากาศ ดิน ภูมิประเทศ ฯลฯ

2. สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งที่ตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจ แบ่งย่อยออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่

2.1 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เป็นสิ่งแวดล้อมที่เป็นวัตถุมีลักษณะทางกายภาพมองเห็นได้ชัดเจน เช่น ถนน เสื้อผ้า ฯลฯ

2.2 สิ่งแวดล้อมทางสังคม

วิชัย เทียนน้อย และประชา อินทร์แก้ว (2533) ได้จำแนกสิ่งแวดล้อมในลักษณะภูมิศาสตร์ออกเป็น 2 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เป็นสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และมีอิทธิพลและเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

2. สิ่งแวดล้อมทางสังคม เป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ดังได้กล่าวมาแล้วแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

2.1 ประชากร โดยทั่วไปอาจจะจัดเป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติหรือสังคม ก็จะประกอบไปด้วยเผ่าพันธุ์ จำนวนการกระจาย และรูปแบบการตั้งถิ่นฐานที่ปรากฏขึ้นมาใน ส่วนต่าง ๆ ของโลก

2.2 อาชีพ อาชีพหลักของประชากรที่กระทำอยู่ จะมีทั้งหมด 9 ชนิด คือ การล่าสัตว์ เก็บของป่า การจับปลาและการประมง การเลี้ยงสัตว์ การเพาะปลูก การทำเหมืองแร่ การทำป่าไม้ การค้าขาย การอุตสาหกรรม และการบริการ

2.3 วัตถุ เป็นสิ่งแวดล้อมทางสังคม ที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตในสังคมระบบต่าง ๆ ผลงานทางด้านวัตถุเหล่านี้จะประกอบด้วย ที่อยู่อาศัย เส้นทางคมนาคม และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ

2.4 วัฒนธรรม ประกอบด้วยรูปแบบของสถาบันต่าง ๆ เช่น ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี การแต่งกายและลักษณะของอาหารการกิน

สรุป สิ่งแวดล้อมโดยทั่วไป สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ

1. สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ
2. สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น

การจัดการสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน

ในการพัฒนาสังคมในอดีตได้นับการเจริญเติบโตทางอุตสาหกรรม จึงทำให้เกิดความรุนแรงของปัญหาสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ปัญหาท้องถิ่นจนกลายเป็นปัญหาระดับประเทศ ภูมิภาค และกลายเป็นปัญหาระดับโลกในที่สุด ดังนั้นจึงไม่มีสังคมมนุษย์ในระดับใด สามารถมีอนาคตที่มั่นคงโดยลำพัง นอกจากจะต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในกระบวนการคิดและปฏิบัติเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ปัญหาสิ่งแวดล้อมคือปัญหาพื้นฐานร่วมกันของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งประชาคมนานาชาติให้ความใส่ใจอย่างเห็นได้ชัดมีการประชุมนานาชาติขึ้นที่กรุงสตอกโฮล์ม และติดตามผลมาด้วยการจัดตั้งโปรแกรมสิ่งแวดล้อมแห่งองค์การสหประชาชาติ

การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็น โปรแกรมสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติให้คำจำกัดความว่า คือ การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการในปัจจุบันโดยไม่ทำให้โอกาสในอนาคตลดลง การที่สังคมมนุษย์สามารถจะปฏิบัติเช่นนั้นได้ จะต้องประกอบด้วยความเข้าใจธรรมชาติ และกระบวนการพัฒนาสังคมที่เน้นคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งคงไม่ใช่เฉพาะทางวัตถุเท่านั้น แต่ต้องประกอบไปด้วยทั้งความสุขทางกายและจิตใจ

ดังนั้นฐานที่จะต้องมีในกระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ นิเวศวิทยา เศรษฐศาสตร์ เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม ความตระหนัก และค่านิยม เพราะความยั่งยืนนั้นต้องเกี่ยวข้องกับความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางนิเวศวิทยา ประสิทธิภาพของการจัดการในทางเศรษฐกิจ และความยุติธรรมทั้งต่อมนุษย์รุ่นปัจจุบันและอนาคต และในขณะเดียวกันต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุกส่วนไม่ใช่เฉพาะเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว

การพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน หมายถึง การนำเอาสิ่งแวดล้อมมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างถูกต้อง เหมาะสม ทั้งด้านของเวลา ปริมาณ และสถานที่ รวมทั้งการดูแลรักษาฟื้นฟู เพื่อที่จะให้มีสิ่งแวดล้อมมาใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป โดยก่อให้เกิดการเสื่อมสลาย สูญเสีย หรือหมดสิ้นไปจากการนำมาใช้ประโยชน์ดังกล่าว

แนวคิดในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยทั่วไปแล้วมีอยู่ 4 ประการ คือ

1. การสงวน หมายถึง การขังรั้งไว้ซึ่งความสมดุลของธรรมชาติโดยปล่อยให้สิ่งแวดล้อมมีความเจริญเติบโต และมีความสัมพันธ์พึ่งอาศัยกันและกันตามธรรมชาติโดยมนุษย์ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยว

2. การอนุรักษ์ หมายถึง แนวคิดในการป้องกันรักษาสีงแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายหรือเสื่อมสภาพลง
3. การพัฒนา แนวความคิดในการปรับปรุงฟื้นฟูสีงแวดล้อมให้มีสภาพดีขึ้น
4. การใช้ประโยชน์ หมายถึง แนวคิดในการนำสีงแวดล้อมมาใช้ประโยชน์อย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชาการ ทั้งนี้ ในการจัดการสีงแวดล้อมอาจใช้แนวคิดหลายลักษณะควบคู่กันไป หรืออาจใช้เพียงอย่างเดียวแล้วแต่สถานการณ์และระยะเวลาในขณะนั้น

ในการจัดการสีงแวดล้อมนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าระดับประเทศหรือระดับท้องถิ่นต่างพยายามที่จะทำแผนปฏิบัติเพื่อการจัดการสีงแวดล้อมเพื่อให้เป็นแนวทางในการจัดการสีงแวดล้อมให้สมบูรณ์ แต่สีงที่การจัดการสีงแวดล้อมยังไม่สามารถบรรลุผลตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ได้ คือ สภาพของการถูกทำลายที่แท้จริง ซึ่งก็เกี่ยวข้องโดยตรงถึงลักษณะข้อมูลหลักฐานต่าง ๆ ที่สามารถชี้ให้เห็นถึงจำนวน หรือปริมาณสีงแวดล้อมที่ได้ถูกทำลาย

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการสีงแวดล้อม

ผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายของสีงแวดล้อม ตามความเห็นของนักวิชาการ ดังนี้
 ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546, หน้า 191) ได้ให้ความหมายของสีงแวดล้อมว่า สีงต่าง ๆ ทั้งทางธรรมชาติและทางสังคมที่อยู่รอบๆมนุษย์ทั้งที่ดีและไม่ดี เช่น โรงเรียนสร้างสวนดอกไม้ให้เป็นสีงแวดล้อมที่ดีแก่นักเรียน ชุมชนที่มีการทะเลาะวิวาทกันหรือเล่นการพนันเป็นสีงแวดล้อมที่ไม่ดีแก่เด็ก

พงษ์วุฒิ สิทธิพล (2547, หน้า 10) ให้ความหมายสีงแวดล้อมว่า เป็นทุกสีงทุกอย่างที่อยู่รอบๆแวดล้อมของเรา ทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม มีอิทธิพลที่เกี่ยวข้องถึงกัน เป็นปัจจัยเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ผลกระทบจากปัจจัยหนึ่งจะเกิดการสร้างหรือทำลายสีงอื่น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สีงแวดล้อมเป็นวงจรและวัฏจักรที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทั้งระบบ

สวัสดิ์ โนนสูง (2546, หน้า 1) ให้ความหมายของสีงแวดล้อมว่า หมายถึงสีงที่อยู่รอบตัวมนุษย์ อาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้นเอง มีชีวิตหรือไม่มีชีวิต มีรูปธรรมและนามธรรม และมีความเหมาะสมหรือไม่มีความเหมาะสมก็ได้ เช่น แสงแดด แม่น้ำ ถนน บ้านเรือน โบราณสถาน ประเพณี และวัฒนธรรม เป็นต้น

ถนอม ทองพันชั่ง (2541, หน้า 9) ได้ให้ความหมายของสีงแวดล้อม หมายถึง ทุกสีงทุกอย่างที่มีอยู่รอบตัวมนุษย์

กรมส่งเสริมคุณภาพสีงแวดล้อม (2540, หน้า 8) กล่าวถึงสีงแวดล้อมไว้ว่า คือทุกสีงทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่เป็นรูปธรรม (จับต้องและมองเห็นได้) และ

นามธรรม (วัฒนธรรม แบบแผน ประเพณี ความเชื่อ) มีอิทธิพลโยงถึงกัน เป็นปัจจัยในการเกื้อหนุนกันและกัน และผลกระทบจากปัจจัยหนึ่งจะมีส่วนสร้างเสริมหรือทำลายอีกส่วนหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งแวดล้อมเป็นวงจรหรือวัฏจักรที่เกี่ยวพันไปทั้งระบบ

สิทธิพงษ์ คิลกวนิช (2543, หน้า 24) ให้ความหมายของคำว่าสิ่งแวดล้อมไว้ว่า มนุษย์เราอาจมีความคุ้นเคยกับคำว่า “ทรัพยากร” มาช้านานกว่าคำว่า “สิ่งแวดล้อม” เนื่องจากมีความเป็นรูปธรรมค่อนข้างสูง เห็นหรือจับต้องได้ และยังมีความผูกพันต่อการใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ของมนุษย์ในชีวิตประจำวัน ขณะที่คำว่า “สิ่งแวดล้อม” เริ่มเป็นที่คุ้นเคยในแง่ของการตื่นตัวเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติ

คำรงค์ศักดิ์ ชัยสนิท และสุนี เลิศแสวงกิจ (2537, หน้า 2) ได้ให้ความหมายสิ่งแวดล้อมไว้ว่า สิ่งแวดล้อม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ล้อมรอบตัวเราทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต นับตั้งแต่ คน สัตว์ ดิน น้ำ ต้นไม้ ภูเขา ตลอดจนสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เช่น อาคาร ที่อยู่อาศัย ถนนหนทาง โรงงาน อุตสาหกรรม สิ่งก่อสร้าง สิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ นอกจากนั้นยังหมายถึงสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อต่าง ๆ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เกี่ยวข้องกับคนเราทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ

UNESCO (1987 อ้างถึงใน วินัย วิระวัฒนานนท์, 2530) ได้ให้ความหมายสิ่งแวดล้อมไว้ว่า สิ่งแวดล้อม หมายถึง “สิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์ทั้งที่เป็นธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น และรวมถึงสิ่งแวดล้อมทางสังคมของมนุษย์ด้วย”

Smith (1984) ได้ให้ความหมายสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ไว้ว่า สิ่งแวดล้อมหมายถึงผลรวมของสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพ เคมี และชีวภาพที่สิ่งมีชีวิตทั้งหลายต้องพบเห็นอยู่เสมอ ซึ่งประกอบด้วย ภูมิอากาศ น้ำแสงสว่าง ดิน และพืชพรรณและชนิดของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ

จิราภรณ์ คชเสนี (2549, หน้า 3) ได้ให้ความหมายสิ่งแวดล้อมว่า สิ่งแวดล้อม คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบ ๆ คนเรา ทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมมีอิทธิพลเชื่อมโยงถึงกัน เป็นปัจจัยเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ผลกระทบจากปัจจัยหนึ่งจะเกิดผลเสริมสร้างหรือทำลายสิ่งอื่น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งแวดล้อมเป็นวงจร และ วัฏจักรที่เกี่ยวพันสัมพันธ์กันทั้งระบบ

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมคือ สภาพต่าง ๆ ทั้งทางด้านกายภาพทั่วไป สภาพการณ์ของธรรมชาติ ตลอดจนถึงเจตคติ วัฒนธรรม ประเพณี มีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของสิ่งมีชีวิตทุกชนิดในโลกซึ่งสิ่งแวดล้อมได้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมในลักษณะนี้ได้แก่ ทะเล ภูเขา ป่าไม้ ดิน น้ำ อากาศ และทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ยาพาหนะ บ้านพักอาศัย

อาคาร โบราณสถาน ศิลปกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม โดยผู้วิจัยได้นำความหมายของสิ่งแวดล้อมดังกล่าวไปกำหนดเป็นปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในเรื่องการส่งเสริมให้ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นอำนาจหน้าที่ของเทศบาลต่อไป

ความหมายของการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม

พงษ์วุฒิ สิทธิพล (2547) กล่าวว่า iva การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง วิธีการดำเนินการ หรือวิธีการปฏิบัติอย่างมีระเบียบระบบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สิ่งแวดล้อมที่ดีดำรงอยู่นานที่สุด โดยการป้องกัน การรักษา และแก้ไขปรับปรุง ให้สิ่งแวดล้อมคงสภาพที่ดีดั้งเดิมหรือดีขึ้นกว่าเดิม

สำเรีง วงษ์เจริญ (2549, หน้า 25) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง การกำหนดนโยบาย การวางแผนการนิเทศการประเมินผลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของเขตพื้นที่

เลิศศักดิ์ คำปลิว (2551, หน้า 20) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง การดำเนินการ โดยวิธีที่หลากหลายเพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสใช้ความสามารถของตนเองเต็มที่ และสามารถอุทิศเวลาปฏิบัติหน้าที่ได้มากพอในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการบริหารดูแลสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ทุกฝ่ายต้องมีความรู้ความเข้าใจ รวมถึงรับทราบบทบาทหน้าที่ของตนเอง ตลอดจนแนวทางปฏิบัติที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนการใช้หลักสูตรการบริหารให้มีประสิทธิภาพสูงสุดซึ่งเกี่ยวกับการบริหารองค์กรเขตพื้นที่และชุมชน

สุกาญจน์ รัตนเลิศสุสรณ์ (2546, หน้า 10) การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง การดำเนินการใดๆ ภายในโรงเรียนให้มีการปฏิบัติงานสำเร็จด้วยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากร ซึ่งสังเกตได้จากการดำเนินงานอย่างมีระบบ

กล่าวสรุป ในงานวิจัยครั้งนี้ การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในองค์กรและเขตพื้นที่ ด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง กระบวนการดำเนินการที่ผู้บริหารหรือบุคลากรในเขตพื้นที่ได้ร่วมกันกำหนดนโยบาย การวางแผน การนิเทศการประเมินผล ส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่

บทบาทและความสำคัญของสิ่งแวดล้อม

พงษ์วุฒิ สิทธิพล (2547) ได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมอย่างใกล้ชิด ดังนั้นผลที่เกิดกับสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะในลักษณะใดจะส่งผลต่อมนุษย์โดยตรงและทางอ้อม ทั้งด้านบวกและด้านลบนั่นคือ ด้านบวกทำให้สุขภาพร่างกาย และสุขภาพจิตดีขึ้นขึ้น ส่วนด้านลบนอกจากจะเปลี่ยนแปลงสภาพต่าง ๆ ที่ล้อมรอบตัวมนุษย์ไปในทางที่ไม่ดีแล้ว ยังทำให้

เกิดโรคภัยไข้เจ็บทางร่างกายของมนุษย์ด้วยอันได้แก่ โรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ ระบบทางเดินอาหาร และโรคผิวหนัง เป็นต้น

นัฐพล ต๊ะผัด (2554) ได้กล่าวไว้ว่าไม่ว่าสิ่งแวดล้อมนั้นจะมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต ก็ล้วนก่อให้เกิดประโยชน์และโทษต่อสิ่งมีชีวิตได้ทั้งสิ้น

1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือสิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต มีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้น เช่น น้ำใช้เพื่อการบริโภคและเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ อากาศใช้เพื่อการหายใจของมนุษย์และสัตว์ ดินเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตบนบก แสงแดดให้ความร้อนและช่วยในการสังเคราะห์แสงของพืช

2. สิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ จะช่วยปรับให้สิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของมันได้ เช่น ช่วยให้ปลาอาศัยอยู่ในน้ำที่ลึกมาก ๆ ได้ ช่วยให้ต้นกระบองเพชรดำรงชีวิตอยู่ในทะเลทรายได้

3. สิ่งมีชีวิตจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อม เช่น มีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่

4. สิ่งแวดล้อมจะเปลี่ยนแปลงไปตามการกระทำของสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้น เช่น เมื่อสัตว์กินพืชมีจำนวนมากเกินไปพืชจะลดจำนวนลง อาหารและที่อยู่อาศัยจะขาดแคลน เกิดการแก่งแย่งกันสูงขึ้นทำให้สัตว์บางส่วนตายหรือลดจำนวนลงระบบนิเวศก็จะกลับเข้าสู่ภาวะสมดุลอีกครั้งหนึ่ง

5. สิ่งแวดล้อม จะกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อม ในแง่ของการถ่ายทอดพลังงานระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค ผู้ย่อยสลาย ในแง่ของการอยู่ร่วมกัน เกื้อกูลกัน หรือเบียดเบียนกัน มนุษย์สามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมได้มากมาย ในลักษณะที่แตกต่างไปจากสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ เช่น ใช้ประโยชน์จากดินเพื่อการเพาะปลูก ใช้ประโยชน์จากทุ่งหญ้าเพื่อการเลี้ยงสัตว์ ใช้ประโยชน์จากเหมืองแร่เพื่อการอุตสาหกรรม

สันทัด สมชีวิตา (2535) ได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์เรามีความสัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างใกล้ชิด ทั้งในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และในขณะเดียวกัน ก็เป็นผู้ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติในการดำรงชีวิต จึงอาจกล่าวถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติได้เป็น 4 ประการ ดังนี้ คือ

1. เป็นแหล่งที่มาของวัตถุดิบ และผลิตผล
2. เป็นที่รองรับกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ และช่วยเกื้อกูลให้ชีวิตดำรงอยู่ได้
3. เป็นแหล่งรองรับของเสีย และของ เหลือเศษจากขบวนการผลิตและการบริโภค
4. ให้ความรื่นรมย์แก่จิตใจของมนุษย์ เช่น ทิวทัศน์ ภูมิประเทศ ความงามของธรรมชาติ

ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

เปรมวลัยณ์ กลเจริญเศรษฐ (2545) ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมกำลังเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทุกแห่งบนโลกนี้ ความรุนแรงของปัญหาจะแตกต่างกันไปตามระดับการพัฒนา ความหนาแน่นของชุมชน และอุตสาหกรรม ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่จำเป็นต้องให้ความสนใจในการแก้ไข เพราะถ้าปล่อยทิ้งไว้โดยไม่แก้ไข ผลที่เกิดขึ้นจะกระทบความเป็นอยู่ สุขภาพอนามัยของมนุษย์ ชีวทัศน์ และพืช ซึ่งจะส่งผลถึงการใช้จ่ายของมนุษย์ตลอดจนการมีชีวิตอยู่รอดของมนุษย์ในระยะยาว

ปัญมา ชูประเสริฐ (2555) ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่เกิดกับสังคมในปัจจุบัน และจะยิ่งทวีคูณความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต หากขาดการให้ความรู้เรื่องการป้องกันปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัญหาของสิ่งแวดล้อมนั้น มีที่มาของสาเหตุ 2 ทางคือ จากน้ำมือของมนุษย์ และเกิดจากธรรมชาติ แต่ความกลัวเลวร้ายที่คุกคามคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน และระยะยาวในอนาคตนั้นเกิดจากมนุษย์ จากการขับถ่ายและสิ่งโสโครกลงน้ำแม่น้ำ ลำคลอง จากการปล่อยควันไอเสีย ควันจากการเผาป่า และบุกรุกป่าธรรมชาติ ควันจากโรงงานอุตสาหกรรมสู่ชั้นบรรยากาศและของเสียจากโรงงานต่าง ๆ

ปัญมา ชูประเสริฐ (2555) ได้กล่าวไว้ว่า สาเหตุของการเกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม มีอยู่ 3 สาเหตุ คือ

1. การเพิ่มประชากรโลก ซึ่งปัจจุบันนี้มีสูงถึง 6,000 ล้านคน และยิ่งจะทวีคูณเพิ่มนำอัตราที่สูงมากและเมื่อประชากรของโลกเพิ่มมากขึ้น ความต้องการในปัจจุบันในการดำรงชีวิต รวมไปถึงพลังงานที่ใช้ขับเคลื่อนสิ่งอำนวยความสะดวกสบายต่าง ๆ ของมนุษย์ ก็ต้องมากขึ้นด้วย นั่นคือ ทรัพยากรธรรมชาติถูกนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิตมากยิ่งขึ้น อีกทั้ง ของเสียจากมนุษย์และจากโรงงานอุตสาหกรรมก็มากขึ้นด้วย จึงส่งผลให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำเสีย ฝุ่นละออง ฝนกรด และปรากฏการณ์เรือนกระจก ฯลฯ

2. การขยายตัวทางเศรษฐกิจ การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญของมนุษย์ในการพัฒนาเพื่อการแข่งขันทางด้านวัตถุ ประเทศทุกประเทศในโลกมีความต้องการที่จะสร้างเศรษฐกิจของชาติให้มีความมั่นคง ประเทศส่วนใหญ่ของโลกที่เศรษฐกิจดีและเข้าสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วนั้น ส่วนใหญ่เป็นประเทศที่มีความเจริญทางด้านอุตสาหกรรมประเทศเหล่านี้ต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นวัตถุดิบมาก มีโรงงานอุตสาหกรรมมากมายจนทรัพยากรทยอยหมด และเกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ต้องมีการแก้ไขทะนุบำรุงสิ่งแวดล้อมกันเป็นการใหญ่และที่สำคัญประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจหลายประเทศได้ขยายฐานการผลิตไปยังประเทศต่าง ๆ ของโลกที่ค่อยพัฒนาแต่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี และประเทศเหล่านี้ก็

หวังเพียงเพื่อให้เศรษฐกิจดีขึ้น เจริญเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา และจะกลายเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในอนาคต นั่นคือยังเป็นการขยายปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมไปทั่วโลก

3. ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี เทคโนโลยีเป็นตัวเร่งการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้นำทรัพยากรมาใช้ได้ง่ายขึ้น ทำให้มีการผลิตได้เร็ว ผลิตได้มากเพื่อให้ทันจากความต้องการอุปโภคบริโภคของประชากรโลกที่เพิ่มสูงขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า เทคโนโลยีเป็นตัวเร่งปัญหาสิ่งแวดล้อมโลกอีกประการหนึ่งด้วย

ปัฐมา ชุประเสริฐ (2555) ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อม หมายถึง ปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นดิน น้ำ อากาศ แร่ธาตุ ป่าไม้ สัตว์ พืช ทิวทัศน์ ระบบนิเวศทางธรรมชาติต่าง ๆ ตลอดจนปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นมาด้วย

โดยปกติความเสื่อมโทรมของสภาพสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์มักจะเป็นไปอย่างช้าๆและค่อยๆสะสมความเป็นพิษขึ้นจนถึงจุดวิกฤตที่เป็นอันตรายต่อชีวิตมนุษย์ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ที่จะมีความสามารถในการรองรับของเสียจากกิจกรรมของมนุษย์ได้มากน้อยแค่ไหน เพราะโดยธรรมชาติแล้ว จะมีความสามารถชะล้างสะสม และปรับสภาพความเป็นพิษให้อยู่ในลักษณะที่สมดุล แต่หากมีปริมาณสารเป็นพิษในธรรมชาติมากเกินไปที่จะรองรับได้ผลกระทบที่เกิดขึ้น ได้แก่ ความเสื่อมโทรมของคุณภาพน้ำ คุณภาพอากาศ ที่อยู่อาศัย การสูญพันธุ์ของพันธุ์กรรมพืชและพันธุ์สัตว์ป่า การหมดไปของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ แร่ธาตุ การสูญเสียความงามของทิวทัศน์ตามธรรมชาติ เป็นต้น

ปัฐมา ชุประเสริฐ (2555) ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อม อาจแบ่งออกได้ 2 ลักษณะ คือ

1. ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ เกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติแล้วหมดไป หรือทรัพยากรที่ไม่สามารถเกิดใหม่ได้ เช่น น้ำมัน แร่ธาตุ แก๊สธรรมชาติ หรือทรัพยากรที่เกิดขึ้นใหม่ได้ แต่เกิดขึ้นไม่ทันต่อการบริโภค เช่น ป่าไม้ สัตว์น้ำ ฯลฯ

2. ปัญหามลพิษ เกิดขึ้นจากการมีสิ่งแปลกปลอมเจือปนอยู่ในสิ่งแวดล้อมจนถึงระดับที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ เป็นอันตรายต่อทรัพยากรที่มีชีวิต ระบบนิเวศน์ ปัญหามลพิษที่เกิดขึ้น ได้แก่ มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศและเสียง ปัญหาสารพิษ ปัญหามูลฝอย และสิ่งปฏิกูล เป็นต้น

จักรพันธ์ ปัญจะสุวรรณ (2545) ได้กล่าวถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ในปัจจุบัน มีดังนี้

1. การเผาไหม้ของเชื้อเพลิงจากบ้านเรือน การอุตสาหกรรม การผลิตไฟฟ้า และการคมนาคมขนส่งที่ปนเปื้อนเกิดจากการเผาไหม้ของเชื้อเพลิงทุกชนิด ทั้งน้ำมัน ได้แก่ ไอระเหยของไฮโดรคาร์บอน ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์
2. บ้านพักอาศัย และสถานบริการต่าง ๆ สิ่งปนเปื้อนเป็นสารอินทรีย์ สารละลายของผงซักฟอก พลาสติก เศษกระดาษ น้ำทิ้ง และขยะมูลฝอย
3. การเกษตรกรรม มีสิ่งปนเปื้อนประเภทยาฆ่าแมลง ยาปราบศัตรูพืช ยาปราบวัชพืช และปุ๋ยเคมี
4. การอุตสาหกรรม สิ่งที่ปนเปื้อนออกมาขึ้นอยู่กับชนิดของอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมเกี่ยวกับอาหารและเครื่องดื่มจะมีสารอินทรีย์ปริมาณสูงมาก เรื่องของมลพิษของสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ยกตัวอย่างเช่นมลพิษทางดิน มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียง ขยะมูลฝอย

สรุปได้ว่า จากปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าผลกระทบมาจากการดำเนินกิจกรรมของมนุษย์ทั้งสิ้น ซึ่งปัญหาสิ่งแวดล้อมมีผลมาจากการกระทำของคนในเขตพื้นที่ ทำให้ชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่ไม่ดี ซึ่งก็ทำให้ประชาชนเริ่มเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สิ่งแวดล้อมที่ดีกลับคืนมา

ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนเมือง

โสภารัตน์ จารุสมบัติ (2551) กล่าวว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันนี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นและกระทบต่อกลุ่มคนทั้งชุมชนเมืองและชุมชนชนบท โดยยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ จะต่างกันก็เพียงปัญหาที่เกิดขึ้นมากหรือน้อยเพียงใดเท่านั้น ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ทวีคูณความรุนแรงอย่างน่าสะพรึงกลัวคือ ปัญหาทางวัตถุที่เป็นรูปธรรมที่เกิดจากกระบวนการพัฒนาต่าง ๆ อันได้แก่ การพัฒนาเมือง การพัฒนาด้านอุตสาหกรรม การพัฒนาด้านเกษตรกรรม ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวจะทิ้งเศษข่าวดทำให้เกิดฝุ่นผงและการพัฒนาอุตสาหกรรมทั้งในรูปแบบของแข็ง ของเหลว และก๊าซ ได้แก่ น้ำทิ้งจากที่พักอาศัย โรงงานอุตสาหกรรม จากการทำเหมืองแร่ ซึ่งทำให้น้ำขุ่น รวมทั้งน้ำฝนจากการซักผ้าเอายาฆ่าแมลง ยากำจัดวัชพืช จากการเกษตรลงสู่ลำธาร หรือคูคลองธรรมชาติ ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ของสัตว์ทำให้วงจรชีวิตต้องสูญพันธุ์ รวมไปถึงการตัดไม้ทำลายป่า การทำไร่เลื่อนลอย และการเผาไหม้ ล้วนแต่ทำให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมโดยรวมได้

ปัญหาสิ่งแวดล้อมนี้ เกิดขึ้นได้ทุกชุมชน ทั้งชุมชนเมืองและชุมชนชนบท แต่ความรุนแรงปรากฏว่า เกิดกับชุมชนเมืองรุนแรงกว่าอันเนื่องมาจากความหนาแน่นของประชาชน บ้านเรือน และโรงงานอุตสาหกรรม

ปัญหาสิ่งแวดล้อม หมายถึง ปัญหาการเสื่อมโทรมของคุณภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็น ดิน น้ำ อากาศ แร่ธาตุ ป่าไม้ สัตว์ พืช ทิวทัศน์ ระบบนิเวศน์ทางธรรมชาติต่าง ๆ ตลอดจนปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นมาด้วย

โสภารัตน์ จารุสมบัติ (2551) ได้กล่าวไว้ว่า สาเหตุที่มาของปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมในชุมชนเมือง มี 3 ประเภท คือ

1. การเพิ่มของประชากรเมืองเนื่องจากเมืองเป็นศูนย์กลางของธุรกิจทุกประเภทและขนาดเมืองจึงเป็นแหล่งรวมทุกสาขาวิชาชีพ ด้วยเหตุนี้ ประชากรจากชนบทจึงหลั่งไหลเข้ามาสู่เมืองหางานทำ ทำงานเพื่อมีรายได้เลี้ยงชีพ และสร้างฐานะ ทำให้มีประชากรหนาแน่น พื้นที่ของเมืองจึงถูกพัฒนาไปเป็นอาคารสำนักงาน โรงงาน สถานประกอบการถนนหนทาง และบ้านพักอาศัย เพื่อรองรับกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มคนดังกล่าว เมื่อมีชุมชนมากขึ้น ของเสียจากขยะและน้ำทิ้งก็มากขึ้นด้วย จะเห็นได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ อันเกิดจากกลุ่มคนล้วนแต่มีผลกระทบต่อความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น เช่น ทำให้ลำน้ำคูคลองต้นเงินน้ำเน่าเสียและส่งกลิ่นเหม็น เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่าการเพิ่มของประชากรมีผลกระทบต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม

2. การขยายตัวของเมืองเมื่อประชากรภายในเมืองเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเมืองเป็นศูนย์กลางของธุรกิจ งาน การศึกษา เมืองจึงต้องถูกขยายกว้างขึ้น เพื่อรองรับกิจกรรมของคนที่มีจำนวนมากขึ้น พื้นที่เกษตรที่เป็นท้องนาสวนและที่ว่างเปล่าจะถูกนำไปรองรับการปลูกบ้านพักอาศัย อาคาร สำนักงาน ตลาด ศูนย์การค้า โรงงาน และสร้างถนน ฯลฯ ในการขยายตัวของเมืองโดยการปลูกก่อสร้างนั้น ต้องมีการขุด การถม การทิ้งวัสดุก่อสร้างต่าง ๆ เป็นเหตุให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมากและทำให้สิ่งแวดล้อมต้องเสียไป เช่น น้ำเน่าเสีย อากาศเสีย ยานพาหนะหนาแน่น อันเป็นสาเหตุทำให้การจราจรติดขัด เกิดมลพิษทางอากาศและเสียงตามมาด้วย

3. การขยายตัวของธุรกิจเมื่อประชากรของชนบท เมือง ประเทศ และของโลกเพิ่มขึ้น ทุกคนจะอยู่ในสังคมจะอยู่ได้ต้องมีการบริโภคและอุปโภคมากยิ่งขึ้น นอกจากปัจจัย 4 แล้วยังรวมถึงสิ่งของเครื่องใช้ เครื่องอำนวยความสะดวกความสะดวกสบายต่าง ๆ จากความต้องการดังกล่าวจึงจะทำให้เกิดการขยายตัวทางธุรกิจ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ ธุรกิจการผลิต ธุรกิจการจำหน่าย และธุรกิจบริการซึ่งจะต้องขยายตัวตามไปด้วยเพื่อให้เพียงพอที่จะรองรับการอุปโภคและบริโภคของมหาชน

โสภารัตน์ จารุสมบัติ (2551) ได้แบ่งประเภทของมลพิษที่เกิดขึ้นในชุมชนเมือง มี 3 ประเภท คือ

1. มลพิษทางน้ำในชุมชนเมือง

เนื่องจากชุมชนเมืองเป็นแหล่งรวมของประชากรเป็นจำนวนมากซึ่งอาศัยกันอย่างหนาแน่น บ้านพักอาศัย และอาคารสำนักงานจึงมีมากตามไปด้วย ซึ่งล้วนแต่ต้องใช้น้ำเพื่อการบริโภคและอุปโภค จึงทำให้เป็นน้ำเสียที่เกิดจากกิจกรรมการดำรงชีวิตประจำวัน ได้แก่ น้ำชำระล้าง น้ำจากการจับถ่าย น้ำจากการปรุงอาหาร นอกจากนี้ยังมีน้ำที่เป็นน้ำทิ้งจากโรงงานและสถานประกอบการต่าง ๆ ซึ่งส่งผลทำให้น้ำเน่าเสีย ทำให้เกิดมลพิษ ได้แก่ น้ำทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรมจากโรงพยาบาล และ โรงแรม ฯลฯ ซึ่งเมื่อน้ำจากแหล่งต่าง ๆ ดังกล่าวไหลลงสู่คูคลองและแม่น้ำจะก่อให้เกิดปัญหาน้ำเน่าเสีย

ปัญหาน้ำเน่าเสียมีเหตุของปัจจัยที่ทำให้เกิดจากหลายทาง อันได้แก่ ปัจจัยที่เกิดจากคน อันเนื่องมาจากการพัฒนาเมือง และจากการพัฒนาธุรกิจประเภทต่าง ๆ แต่แท้ที่จริงแล้วสามารถกล่าวได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดปัญหา คือ คน เพราะคนขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบในการใช้น้ำและปล่อยน้ำทิ้ง เพราะฉะนั้นการจะแก้ปัญหานี้ได้ต้องแก้ที่คน โดยการสร้างลักษณะนิสัยที่ดีเรื่องการทิ้งน้ำเสีย โดยสร้างความยอมรับขึ้นในจิตสำนึกว่าชุมชนเป็นของทุกคนและเราเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

2. มลพิษทางอากาศในชุมชน

ปัจจุบันมีสาเหตุอันเนื่องมาจากการเพิ่มของประชาชน การขยายตัวของเมือง และการขยายของอุตสาหกรรม ทำให้เกิดอากาศในเมืองเกิดมลพิษจนเกินที่จะแก้ไข ได้แก่ ฝุ่นละออง และก๊าซต่าง ๆ ที่เพิ่มสูงเกินค่ามาตรฐานที่วางไว้ หรือมากเกินไปกว่าที่มนุษย์จะรับได้ โดยก่อให้เกิดผลกระทบต่อคนเราทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเป็นอันตรายและเจ็บป่วยได้ ก๊าซต่าง ๆ ได้แก่ สารตะกั่ว คาร์บอนมอนอกไซด์ และออกไซด์ของไนโตรเจน เป็นต้น

โสภารัตน์ จารุสมบัติ (2551) แหล่งที่เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมทางอากาศ มีแหล่งกำเนิดต่าง ๆ ดังนี้

สิ่งแวดล้อมของอากาศที่เกิดจากควัน แหล่งกำเนิดคือ รถยนต์ เรือยนต์ โรงงานอุตสาหกรรม การเผาขยะมูลฝอยและต้นไม้อับหญ้า ตลอดจนเตาเผาศพตามวัดต่าง ๆ

สิ่งแวดล้อมของอากาศที่เกิดจากดิน แหล่งกำเนิดคือ โรงงานอุตสาหกรรมที่ทิ้งขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และควันจากการปล่อยของอุตสาหกรรม จากท่อระบายน้ำ จากคูคลอง จากการทำปลาเต็ม ปลาร้า ปลาเจ่า และการฉีดยาฆ่าแมลงต่าง ๆ รวมถึงควันจากท่อไอเสียของยานพาหนะต่าง ๆ

เมื่ออากาศภายในเมืองมีภาวะดังกล่าว จึงต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนในด้านสุขอนามัยและวางมาตรการต่าง ๆ เช่น มาตรการเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิง เกี่ยวกับยานพาหนะและด้านการจราจร โดยการจัดแบ่งเป็นเขตพื้นที่เป็นเขต ๆ ไม่ให้อยู่ปะปนกัน เช่น

เขตพื้นที่พักอาศัย เขตอุตสาหกรรม เขตพาณิชย์ เขตสถานบันเทิง เขตสถานที่ราชการ และเขตพื้นที่สีเขียว ฯลฯ ซึ่งจะทำให้สามารถวางกิจการต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น

3. มลพิษทางเสียงในชุมชนเมือง

เสียงที่ได้ยินในชีวิตประจำวันมีแหล่งกำเนิด 2 แหล่ง คือ เสียงจากธรรมชาติ เช่น ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า เสียงน้ำตก เสียงเคลื่อนไหว เสียงร้องของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ และเสียงลมเป็นต้น ซึ่งเป็นเสียงที่คนเราทุกคนเคยได้ยินและยอมรับ

เสียงอีกแหล่งหนึ่งกำเนิดมาจากสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ รถยนต์ เรือยนต์ เครื่องบิน เครื่องจักร เครื่องมือการก่อสร้าง และเครื่องเสียง ฯลฯ

จึงมีการสรุปได้ว่า สาเหตุที่มาของปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมในชุมชนเมืองนั้น เกิดจากการเพิ่มของประชากร เมื่อประชากรมากขึ้น เมืองต้องขยายตัวเพื่อปลูกสร้างที่อยู่อาศัย และอาคารและสำนักงาน และเมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น ย่อมจะต้องมีธุรกิจทุกประเภทขึ้นมาเพื่อสนองต่อความต้องการในปัจจุบันพื้นฐาน 4 ประการ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งส่งผลต่อปริมาณการเพิ่มวัตถุดิบและเศษซากจากกระบวนการในธุรกิจการผลิต แม้แต่ธุรกิจการจัดจำหน่ายและธุรกิจบริการ ซึ่งก็ยังสร้างปัญหาให้เกิดผลกระทบกับสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม

ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชนบท

ชัยพงษ์ สำเนียง (2555) ได้กล่าวไว้ว่า พื้นที่ในชนบทเป็นพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมดีกว่าในเมือง เนื่องจากมีความหนาแน่นของประชากรบ้านเรือน และโรงงานอุตสาหกรรมน้อยกว่า มีสภาพการถ่ายเทของอากาศและความร่มรื่นดีกว่าชุมชนเมือง ประชากรของชุมชนชนบทส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำนา ทำสวน ทำไร่ ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากชนบทส่วนใหญ่เกิดจากยาฆ่าแมลง ยาฆ่าวัชพืชคลุมดิน การเผาซังข้าว การเผาป่าทำไร่เลื่อนลอยและการบุกรุกป่า ฯลฯ เมื่อมีการเผาป่าทำให้เกิดควันไปทำลายชั้นบรรยากาศที่หุ้มห่อโลก ทำลายความชื้นของดินและป่าไม้ ทำให้อากาศร้อนเกิดความแห้งแล้งตามมาและส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและในกรณีที่ใช้ยาปราบศัตรูพืช ยาปราบวัชพืชเพื่อการเกษตร เมื่อฝนตกน้ำจะชะล้างเอาสารตกค้างจากยาปราบศัตรูพืชลงสู่แม่น้ำลำคลอง ทำลายชีวิตสัตว์น้ำ พืชน้ำ ทำให้สัตว์น้ำและพืชน้ำบางชนิดต้องสูญพันธุ์ไป ทำให้น้ำในแม่น้ำลำคลองชนบทใช้อุปโภคบริโภคไม่ได้ ส่งผลทำให้ชนบทขาดแคลนน้ำบริโภค ทำให้เกิดการสูญเสียดุลยภาพโดยรวมเป็นอย่างมาก

อีกประการหนึ่ง ในชนบทหลายแห่งมีโรงงานอุตสาหกรรมไปตั้งอยู่ ได้แก่ โรงโม่หิน โรงงานแป้งมันสำปะหลัง และโรงงานซีเมนต์ เป็นต้น

เมื่อสภาพแวดล้อมในหลายชนบทเสื่อมโทรม จะส่งผลกระทบต่อในแนวกว้างของพื้นที่ ถ้าไม่มีการจัดการสิ่งแวดล้อมในชนบทอย่างดีและถูกวิธีแล้ว ปัญหานี้จะทวีความรุนแรงจนยากแก่การแก้ไข ในที่สุด ก็จะส่งผลกระทบต่อสังคมโลกโดยรวมจากปัญหาโลกร้อนขึ้น แห้งแล้งขึ้น แม่น้ำลำคลองตื้นเขิน สูญเสียห่วงโซ่ชีวิต เกิดการสูญพันธุ์ของสัตว์น้ำ สัตว์บก และพืช ในที่สุดก็ส่งผลอย่างร้ายแรงต่อสังคมโลกโดยยากที่จะหลีกเลี่ยงได้

ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชนบทที่ดีที่สุด คือ การให้ความรู้ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญและความจำเป็นของสิ่งแวดล้อมต่อสภาพการดำเนินชีวิตที่ดีของมนุษย์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีให้เกิดขึ้นในจิตใจ จนเป็นลักษณะนิสัยรักสิ่งแวดล้อม เมื่อคนในสังคมชนบทมีความรู้และนำไปปฏิบัติเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมแล้วนับว่าเป็นการจัดการสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นในชนบทที่ดีและตรงเป้าหมายที่สุด

ชัยพงษ์ สำเนียง (2555) ได้กล่าวถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมไว้ว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชนบทมี 3 ปัญหา คือ

1. ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านอากาศ ปัญหาด้านอากาศในชนบท ส่วนใหญ่จะเกิดจากควันในการ เผานาเผาป่า เผาไร่และการฟุ้งกระจายของยาปราบศัตรูพืชคลุมดิน ซึ่งเป็นปัญหาจากการทำเกษตรกรรม ในการแก้ปัญหาด้านอากาศในชนบท ควรจะให้ความรู้แก่เกษตรกร ให้ใช้วิธีกำจัดซังข้าว กิ่งไม้และใบหญ้าแห้ง และการกำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมทางอากาศในชนบท โดยการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของมลพิษทางอากาศที่อาจจะเกิดขึ้นในชนบท

2. ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านน้ำในชนบท ประชากรส่วนใหญ่ในชนบทได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำนา ทำไร่ ทำสวน ต้องมีการฉีดยาปราบศัตรูพืชเพื่อให้ได้ผลผลิตที่สูงขึ้นและได้คุณภาพ ฉะนั้น เมื่อฝนตกน้ำฝนจะชะล้างเอาสารเคมีจากผลไม้ ใบหญ้า และผิวดินลงสู่แหล่งน้ำ ซึ่งรวมไปถึงน้ำจากการทำปศุสัตว์และการเลี้ยงกุ้ง ส่งผลทำให้น้ำมีการปนเปื้อนสารพิษ ไม่เหมาะแก่การอุปโภคบริโภค ส่งผลให้สัตว์น้ำและพืชน้ำบางชนิดสูญพันธุ์ และในที่สุดน้ำในแม่น้ำและลำคลองก็ไหลลงสู่ทะเลมหาสมุทร ส่งผลทำให้น้ำทะเลมีสารปนเปื้อน ซึ่งทำให้ระบบนิเวศน์ในทะเลและมหาสมุทรเสียไปด้วย ในที่สุดก็เป็นปัญหาต่อสังคมในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งยากต่อการแก้ไข หรือใช้เวลาและค่าใช้จ่ายในการแก้ไขปัญหาสูงมาก จึงต้องมีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังแนวทางต่อไปนี้

- 2.1 ให้ความรู้แก่เกษตรกรในการใช้ยามาแมลง ยามาวัวชีพ และอันตราย ตลอดจนผลเสียหายที่ตามมาเมื่อสารตกค้างต่าง ๆ จากยาปราบศัตรูพืชถูกชะล้างจากน้ำฝนลงสู่แหล่งน้ำ ซึ่ง

ควรจะหลีกเลี่ยงหรือใช้ยาปราบศัตรูพืชที่ปลอดภัยเพื่อรักษาคุณภาพน้ำไว้เพื่ออุปโภคและบริโภค

2.2 รมรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างลักษณะนิสัย และจิตสำนึกที่ดีในการใช้ยาปราบศัตรูพืชและการใช้ปุ๋ย เพื่อลดปัญหาน้ำเสีย

2.3 โรงงานอุตสาหกรรมต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างจริงจังและจริงจัง โดยก่อนที่จะปล่อยน้ำทิ้งจากโรงงานทุกครั้งต้องผ่านกระบวนการบำบัดอย่างดี และพึงตระหนักว่าเมื่อสังคมมีปัญหาน้ำเสียย่อมมีผลกระทบต่อโรงงานด้วยทั้งทางตรงและทางอ้อม

2.4 สร้างลักษณะนิสัยที่ดีในการทิ้งขยะมูลฝอย ก็จะต้องทิ้งลงในถังเก็บ ไม่ใช่ทิ้งลงในแหล่งน้ำ

2.5 มีกฎหมายและใช้กฎหมายอย่างเข้มแข็งและจริงจังต่อผู้ที่ฝ่าฝืนและการทำความผิด

ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านดินในชนบท เนื่องจากพื้นดินส่วนใหญ่ของชนบทจะเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งต้องรองรับปุ๋ยเคมียาปราบศัตรูพืช จึงทำให้เกิดสภาพดินเสื่อมโทรมจากการสะสมสารพิษในดิน ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพเมื่อสารพิษที่ตกค้างในดินระเหยเป็นไอปะปนอยู่กับอากาศที่คนเราหายใจ ทำให้เกิดการเจ็บป่วยในที่สุด

การปนเปื้อนของสารพิษในดินจะมากน้อยหรือรุนแรงเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัย อันได้แก่ ชนิดของดิน ความชื้น อุณหภูมิ ความเป็นกรดเป็นด่าง ปริมาณน้ำฝนที่ดินได้รับ จุลินทรีย์ในดิน รวมถึงชนิดของสารปนเปื้อน อำนาจการสลายตัว และการยึดติดของสารพิษในดิน เมื่อเป็นเช่นนี้ต้องมีการพัฒนาดินในชนบทให้เป็นดินที่มีคุณภาพที่ดีให้ได้ โดยวิธีดังต่อไปนี้

- ก. ปลูกพืชหมุนเวียน
- ข. ปลูกพืชคลุมดิน
- ค. หยุดการตัดไม้ทำลายป่า และหยุดการทำไร่เลื่อนลอย
- ง. ปลูกป่าทดแทน

สรุปได้ว่า จากปัญหาสิ่งแวดล้อมข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนเมือง รวมถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมในชนบท เป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ซึ่งกำลังเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทุกแห่งบนโลกนี้ และความรุนแรงของปัญหาก็จะแตกต่างกันไปตามระดับการพัฒนา ความหนาแน่นของชุมชน และอุตสาหกรรม ทำให้เกิดผลกระทบต่อความเป็นอยู่ สุขภาพอนามัยของมนุษย์ ชีวิตสัตว์ และพืช ซึ่งจะส่งผลถึงการไร้ประโยชน์ของมนุษย์ตลอดจนการมีชีวิตอยู่รอดของมนุษย์ในระยะยาว

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม

การจัดการสิ่งแวดล้อม

เพียงจิต สีดาสมุทร (2548, หน้า 40) ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม และแนวคิดวิธีการแก้ไขให้ตรงจุด 4 ด้าน คือ

1. ด้ายการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะ การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะ จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็น อาคาร ถนน บ้านเรือน หรือบริเวณที่ตั้งของที่อยู่อาศัยของมนุษย์ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ อีกทั้งส่งเสริมสุขภาพอนามัยและถูกหลักสุขาภิบาล ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาของเขตพื้นที่อาศัย ในด้านของตัวประชาชน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านเจตคติ ด้านค่านิยม และบุคลิกภาพของประชาชนเอง การบริหารจัดการดังกล่าวจะสำเร็จได้ด้วยดีต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายทั้งผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และประชาชนในเขตพื้นที่
2. ด้านการจัดกิจกรรมต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีการจัดกิจกรรม โดยเน้นในเรื่องของการมีส่วนร่วม บูรณาการเนื้อหาสิ่งแวดล้อมกับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ของกระบวนการ โดยเน้นให้มีการอบรมและเรียนรู้ในเรื่องของการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมต่อประชาชน ใช้เทคนิคที่หลากหลาย เพื่อสร้างจิตสำนึก กระบวนการการบริหารจัดการเป็นที่สำคัญ ใช้เทคนิคที่หลากหลาย เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
3. ด้านการสร้างความตระหนักให้เห็นคุณค่าของการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม เป็นการดำเนินการกิจกรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม อันได้แก่ การจัดกิจกรรมในชุมชนหรือเขตพื้นที่ การจัดกิจกรรมอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม การบำเพ็ญประโยชน์ การจัดประชุมเพื่อวางแผนแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และการจัดกิจกรรม วันคุ้มครองสิ่งแวดล้อมจนสร้างรูปแบบการดำเนินชีวิตเพื่อสิ่งแวดล้อม
4. ด้านการประสานงานและร่วมมือกับชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะเป็นองค์กรหลักจะต้องสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนในเขตพื้นที่โดยการดึงศักยภาพจากประชาชนมาร่วมจัดสิ่งแวดล้อมหรือมาทำกิจกรรม การจัดศูนย์กลางการเรียนรู้ในเขตพื้นที่ การพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งระบบ การกำหนดยุทธศาสตร์แบบมีส่วนร่วม การเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง การสร้างแบบอย่างที่ดี การปรับสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับชีวิตในชุมชนและการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างคุ้มค่า เพื่อความก้าวหน้าของเขตพื้นที่และประเทศชาติ

กิตติภูมิ มีประดิษฐ์ (2551) ได้กล่าวถึง การจัดการสิ่งแวดล้อมมีดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาคน การพัฒนาคนหมายถึงการให้ความรู้ความเข้าใจ และสร้างจิตสำนึก ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมโลก โดยการจัดเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษา รวมทั้งเผยแพร่ความรู้ทางสื่อมวลชน ทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือเอกสาร เพื่อให้เล็งเห็นความสำคัญของสภาพแวดล้อมนั้น ไม่ใช่เป็นเรื่องของคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นความ รับผิดชอบร่วมกันของมนุษยชาติ ทุกประเทศจะต้องร่วมมือกันป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาและช่วยกัน แก้ปัญหา

2. การประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ ในเรื่องนี้อองค์การสหประชาชาติได้จัดการ ประชุมเพื่อระดมความร่วมมือในการแก้ปัญหาหลายครั้ง โดยการจัดตั้งองค์การความร่วมมือระหว่าง ชาติขึ้น คูแลในเรื่องสภาพแวดล้อมคือ โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UN Environment Program: UNEP) ผลจากการรณรงค์และการทำงานขององค์การสหประชาชาติ และจากแต่ละ ประเทศ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มพิทักษ์สิ่งแวดล้อมที่เรียกว่า กลุ่มกรีนพีซ (Green peace) ออก ปฏิบัติการต่อต้านพฤติกรรมที่ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมเป็นพิษ

3. การใช้มาตรการบังคับ ในหลายประเทศได้มีการออกกฎหมายควบคุมการถ่ายเทน้ำ เสียนโรงงานอุตสาหกรรม กฎหมายบังคับให้โรงงานอุตสาหกรรม ต้องสร้างปล่องควันให้สูง เพื่อ ไม่ให้ควัน และสารพิษทำอันตรายต่อมนุษย์ได้ ตลอดจนการออกกฎหมายควบคุมควันดำจากท่อไอ เสียร์รถยนต์ นอกจากการควบคุมที่ใช้มาตรการทางกฎหมายแล้ว ในหลายประเทศได้จัดระบบเฉพาะ เกิดขึ้นควบคุมสภาพแวดล้อมด้วย เช่น การห้ามรถยนต์บางชนิดวิ่งในถนนบางสาย หรือการ กำหนดปริมาณก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ในอากาศไม่ให้สูงเกินมาตรฐานกำหนด

4. การฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ได้จัดงบประมาณเพื่อการฟื้นฟู สภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้คืนสู่สภาพปกติเป็นเงิน โดยรวมนับหลายหมื่นล้านเหรียญ เช่น การ เพิ่มก๊าซออกซิเจนในน้ำ การลงทุนในปฏิบัติการฟอกอากาศในโรงงาน

5. การจัดวางผังเมือง หลายประเทศตื่นตัวมากขึ้น เริ่มมีการกำหนดพื้นที่ ให้เป็นสัดส่วน ตามหลักวิชาการ โดยกำหนดว่าที่ใดเป็นเขตที่อยู่อาศัย พื้นที่ใดเป็นเขตอุตสาหกรรม เพื่อไม่ให้ มลพิษทำลายสุขภาพอนามัยของประชาชน อย่างไรก็ตาม การแก้ไขตามแนวทางที่กล่าวมานั้นจะไม่ ได้ผลหากไม่ได้รับความร่วมมือจากประชากรของทุกประเทศในสังคมโลก โดยเฉพาะในเรื่อง จิตสำนึกร่วมกันที่จะอนุรักษ์

สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะมีผลกระทบต่อ สุขภาพทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงควรตระหนักถึงประโยชน์ของการส่งเสริมและรักษาคุณภาพ ของสิ่งแวดล้อม โดยการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมและสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา

ที่เกิดขึ้นตามแผนการที่วางไว้ให้เป็นไปตามขั้นตอนที่ถูกต้องของหลักการบริหาร พร้อมศึกษา กฎหมายที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งช่วยกันสอดส่องดูแลไม่ให้ บุคคลใดมาทำลายสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่ที่ตนเองอาศัยอยู่ ตลอดจนมีการบริหารจัดการระบบการ สุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่อย่างเหมาะสม ก็จะทำให้เรามีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีตามไป ด้วย

การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมโดยภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บทบาทของภาครัฐในการบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด (2555) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทของภาครัฐในการบริหารและการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางภาครัฐได้ดำเนินการโดยให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องกับการควบคุม ป้องกันและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ดำเนินการ ตามที่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 กำหนดไว้ ทั้งระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น โดยแต่ละหน่วยงานทุกระดับการปกครองต้อง เตรียมโครงการในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมพร้อมจัดของงบประมาณในการบริหาร และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ ซึ่งหน่วยงานจากส่วนกลางที่มี หน้าที่รับผิดชอบการบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเช่น สำนักงาน นโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ได้ดำเนินการ จัดทำนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 แล้วเสร็จ และนำเสนอต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เพื่อพิจารณา นโยบายและแผนงาน ดังกล่าวผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติแล้ว สำนักงานนโยบายและแผน สิ่งแวดล้อม ก็ได้จัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2555-2559 และได้ประกาศเป็น ประกาศกระทรวง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เรื่อง แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2555-2559 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับทั่วไป วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 นอกจากนี้แล้ว สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ยังได้พยายามให้หน่วยงานระดับต่าง ๆ นำแผนจัดการดังกล่าวไปเป็นกรอบในการจัดทำแผนของหน่วยงานนั้น ๆ

สถานการณ์ปัญหา

มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด (2555) ได้กล่าวไว้ว่า เนื่องจากในช่วงเวลาที่ผ่านมามีเห็นได้ ก่อนข้างชัดเจนว่าการควบคุมและป้องกันเพื่อการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของ ประเทศได้มีการดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง แต่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่มี เอกภาพอย่างชัดเจน รัฐจึงได้ดำเนินการจัดทำกรอบแนวนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมให้เป็นรูปธรรม

มากขึ้น โดยกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 ซึ่งถือว่าเป็นกรอบสำหรับการดำเนินการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในอนาคต

1. การประเมินสถานการณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจนถึงปัจจุบันบ่งชี้ปัญหาที่จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข คือ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ 6 ด้าน ได้แก่ ดินและการใช้ที่ดิน ด้านน้ำ ด้านป่าไม้ ด้านมลพิษทางน้ำ ด้านมลพิษทางอากาศ และเสียงและด้านมลพิษจากขยะและสิ่งปฏิกูล

2. ความรู้และความเข้าใจในการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารในระดับต่างๆ โดยเฉพาะระดับท้องถิ่นไม่เพียงพอก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอย่างมาก ทั้ง ๆ ที่หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้พยายามให้ความรู้ในลักษณะต่าง ๆ ก็ตาม แต่เนื่องจากความรู้พื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อมยังมีน้อยทำให้การตัดสินใจในบางครั้งไม่ได้คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเลย

3. การขาดการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานของรัฐในการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้ประชาชนเกิดความเคลงใจว่าโครงการต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น จะมีผลกระทบต่อตนและครอบครัวอย่างไร ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นมักจะกลายเป็นปัญหาระดับชาติที่ทำให้เกิดความเสียหาย เช่น การคัดค้านโครงการพัฒนาของรัฐที่ได้มีการศึกษาในรายละเอียดของผลกระทบสิ่งแวดล้อมแล้ว เป็นต้น

4. การขาดการเข้มงวดกวดขันต่อผู้ก่อให้เกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อม ทั้ง ๆ ที่มีกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ อยู่แล้ว ทำให้ยังคงมีการทำลายสภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลกระทบจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังจะเห็นจากคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติในกลุ่มน้ำต่าง ๆ คุณภาพอากาศในพื้นที่ที่มีการส่งเสริมอุตสาหกรรม เป็นต้น

5. การไม่ประสานงานกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ ซึ่งเป็นปัญหาที่มีอยู่ตลอดมา โดยแต่ละหน่วยงานต่างมีกฎหมายรองรับวิธีปฏิบัติงานของตนทำให้การควบคุมและป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมยังเป็นไปได้ยาก

การดำเนินงาน

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมได้จัดทำแผนการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นกรอบการปฏิบัติสำหรับช่วงเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติครั้งที่ 11 ระหว่างปี พ.ศ. 2555-2559 ซึ่งเห็นควรให้เน้นการปรับปรุงแก้ไขทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีปัญหาเร่งด่วน 6 ด้าน คือ ดินและการใช้ที่ดิน ด้านน้ำ ด้านป่าไม้ ด้านมลพิษทางน้ำ ด้านมลพิษทางอากาศ และเสียงและด้านมลพิษจากขยะและสิ่งปฏิกูล เพื่อเร่งรัดแก้ไข

ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ทั้ง 6 ด้าน รวมทั้งการบูรณะฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม สิ่งแวดล้อมชุมชน การศึกษาและประชาสัมพันธ์เพื่อสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีเพื่อสิ่งแวดล้อมปรับปรุงองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ และระบบโครงสร้างการประสานงานระหว่างองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้มี ประสิทธิภาพและมีเอกภาพในการจัดการมากขึ้น ปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่ ล้าสมัยและปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมของประชาชนที่มีต่อความสำคัญของการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559)

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะเน้นการทำงานทางด้านสิ่งแวดล้อม โดยจะกระจายอำนาจในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมไปยังท้องถิ่นให้มากขึ้น สนับสนุนให้ท้องถิ่น จัดตั้งชมรมหรือกลุ่มพิทักษ์สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเพื่อเป็นหูเป็นตาช่วยหน่วยงานราชการ และ ประสานแจ้งข่าวสารต่อทางราชการได้ พร้อมทั้งเสนอแผนงานทางด้านสิ่งแวดล้อมให้ กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ได้มากขึ้น โดยให้สำนักงานสิ่งแวดล้อม ภาคที่มีอยู่ทั่วประเทศ 12 แห่ง เป็นตัวประสานงานระหว่างกลุ่มเหล่านี้กับกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกให้ ประชาชนในท้องถิ่นต่างๆมีความรู้สึกหวงแหนสิ่งแวดล้อม เมื่อชุมชนมีปัญหาทางด้าน สิ่งแวดล้อมกลุ่มเหล่านี้ก็จะเข้าไปดูแลพื้นที่ที่น่าจะเข้าไปสนับสนุนให้เกิดกลุ่มเหล่านี้ขึ้นก่อน พื้นที่อื่นๆ คือ เขตควบคุมมลพิษทั้งหลายพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมพื้นที่เขตเศรษฐกิจและเมือง ท้องเที่ยว ซึ่งขณะนี้ได้ประสานไปยังกรมควบคุมมลพิษและประสานงานกับองค์การบริหาร ส่วนตำบลทั่วประเทศเพื่อดำเนินการเรื่องนี้แล้ว (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559)

กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม

กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ที่มีอยู่มากมาย ซึ่งกฎหมายและ ระเบียบที่สำคัญ ๆ นั้น ประกอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งได้กำหนด สิทธิของบุคคลและชุมชนในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในสภาพที่ดี ปราศจากมลพิษหรือภาวะมลพิษเพื่อสุขภาพชีวิต ที่ดีของประชาชน

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ให้ความสำคัญในการบริหารจัดการ สิ่งแวดล้อมซึ่งได้ระบุไว้ในสิทธิของชุมชน ในมาตรา 66 ได้ให้สิทธิแก่บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน

ชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน และในมาตรา 67 ได้กำหนดสิทธิของบุคคลในการมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพและในการคุ้มครองส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตนย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม ชุมชนมีสิทธิที่จะฟ้องหน่วยงานราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัตินี้ หากมีการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพจะกระทำมิได้เว้นแต่จะได้รับการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติด้านสุขภาพให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว นอกจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ให้ความสำคัญกับกรมีส่วนร่วมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังมีพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมไว้ด้วย

สุนิสา ละวรรณแก้ว (2555) ได้กล่าวไว้ว่า อำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 รับรองอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ดังนี้

มาตรา 6 “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้” ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถออกข้อบัญญัติท้องถิ่นที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญได้ตามแนวนโยบายบริหารราชการแผ่นดินที่เน้นการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 66 “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมรวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน”

มาตรา 78 (3) “การกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจ ในกิจกรรมของท้องถิ่นได้เอง ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินแนว ตามนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ พัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นและระบบสาธารณสุขปโภคและ สาธารณูปการ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่น ให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่ว ประเทศรวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ทั่วถึงและเท่าเทียม กันทั่วประเทศรวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น”

มาตรา 290 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ย่อมมีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อมตามกฎหมายบัญญัติ กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่
2. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ นอกเขตพื้นที่ เฉพาะในกรณีที่มีผลกระทบต่อการค้าหรือชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน
3. การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่ม โครงการหรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ซึ่ง อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

จากกฎหมายดังกล่าว เป็นการให้อำนาจกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แสดงให้เห็นถึงการสร้างกฎหมายรองรับการทำงานในการ บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในระดับพื้นที่ โดยให้อำนาจกับหน่วยงาน ท้องถิ่นในการดูแลเพื่อให้การดำเนินงานเป็นที่เกี่ยวข้องกับชุมชนมีประสิทธิภาพประสบ ความสำเร็จและสามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มที่ตามอำนาจกฎหมายที่ได้กำหนดไว้ การจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น นับเป็นการสนับสนุนให้การ แก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความยั่งยืนเกิดความสมดุล เพราะเกิดจาก ความร่วมมือของคนในชุมชน เกิดความรักความหวงแหนในทรัพยากร ซึ่งการมีส่วนร่วมของทุก ภาคส่วนในชุมชน ทั้งชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาได้อย่างจริงจังและตรงจุด การให้อำนาจกับชุมชนในการดูแล ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกันโดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้กำหนด ข้อบัญญัติท้องถิ่นขึ้นมารองรับการดำเนินงานของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานของชุมชนมีประสิทธิภาพ ได้รับการยอมรับและเป็น รูปธรรมที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีบทบาทสำคัญในการตรา

ข้อบัญญัติตำบลขึ้นมาเพื่อรองรับการดำเนินงานของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน

2. พระราชบัญญัติ ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติ ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายว่าด้วยสิ่งแวดล้อมที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชาติ โดยในมาตรา 6 ได้บอกถึงสิทธิและหน้าที่ของบุคคลในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งสาระสำคัญได้ระบุให้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของบุคคลในการได้รับทราบข้อมูลและข่าวสารจากทางราชการในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม เว้นแต่ข้อมูลหรือข่าวสารที่ทางราชการถือว่าเป็นความลับเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ หรือความลับเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล สิทธิในทรัพย์สิน หรือสิทธิทางการค้า หรือกิจการของบุคคลใดที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย รวมถึงสิทธิในการได้รับชดเชยค่าเสียหาย หรือค่าทดแทนจากรัฐ ในกรณีที่ได้รับการชดเชยจากภัยอันตรายที่เกิดจากการแพร่กระจายของมลพิษหรือภาวะมลพิษ อันมีสาเหตุมาจากกิจการหรือโครงการใดที่ริเริ่ม สนับสนุนหรือ ดำเนินการโดยส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจการให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังสามารถร้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทำผิดต่อเจ้าพนักงานในกรณีที่ได้พบเห็นการกระทำใด ๆ อันเป็นการละเมิด หรือฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับ การควบคุมมลพิษ หรือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 กำหนดให้มีการจัดทำ “แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม” ดังนี้

มาตรา 35 ให้รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติจัดทำแผนปฏิบัติการ เรียกว่า “แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม” เพื่อปฏิบัติตามนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ซึ่งกำหนดขึ้นตามมาตรา 13 (1)

แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามวรรคหนึ่ง ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เพื่อปฏิบัติ การให้เป็นไปตามแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม และเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปโดยบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ให้คำแนะนำแก่ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำแผนงานหรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมนั้น

มาตรา 36 แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 35 อาจจัดทำเป็นแผนระยะสั้น ระยะกลาง หรือระยะยาวได้ตามความเหมาะสม และควรจะต้องประกอบด้วยแผนงานและแนวทางการดำเนินงานในเรื่องดังต่อไปนี้

1. การจัดการคุณภาพอากาศ น้ำ และคุณภาพสิ่งแวดล้อมในเรื่องอื่น ๆ
2. การควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด
3. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม
4. การประมาณการเงินงบประมาณแผ่นดินและเงินกองทุนที่จำเป็นสำหรับการ

ดำเนินงานตามแผน

5. การจัดองค์กรและระเบียบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างร่วมมือและประสานงาน ระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและระหว่างส่วนราชการกับเอกชน รวมทั้งการกำหนดอัตราค่าจ้างพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงาน ตามแผน

6. การตรากฎหมายและออกกฎข้อบังคับ ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ คำสั่ง และประกาศ ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานตามแผน

7. การตรวจสอบ ติดตาม และวิเคราะห์คุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อประโยชน์ในการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนและการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่ดี ปราศจากมลพิษหรือภาวะมลพิษเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ซึ่งการดำเนินตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 จะเกิดผลสัมฤทธิ์มากยิ่งขึ้นหากประชาชนให้การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

“บทบาท” หมายถึง ลักษณะของการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้นบทบาทจึงมีความสัมพันธ์กับอำนาจและหน้าที่ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำแนกออกได้เป็น 4 ลักษณะ กล่าวคือ การดำเนินการ การส่งเสริม การประสาน และการสนับสนุน

1. การดำเนินการ หมายถึง การจัดหาหรือจัดให้มี บำรุงรักษาให้คงสภาพที่ดีตลอดไป กำจัดให้หมดไป บำบัดฟื้นฟู ปรับปรุงให้มีสภาพดีขึ้น ควบคุมการใช้ประโยชน์ให้เป็นไปตามที่กำหนด ศึกษาวิจัยให้ได้วิธีการหรือองค์ความรู้ เฝ้าระวังให้ทราบเหตุหรือแหล่งเกิดเหตุ การติดตามและตรวจสอบ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบต้องจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง โดยใช้กรอบแนวทางตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2546

- เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ต้องคุ้มครอง ฟื้นฟู และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรจากธรรมชาติ การดูแลรักษาที่สาธารณะ การบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ ทางระบายน้ำ และการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย

กรณี การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่อนุรักษ์ตามกฎหมายซึ่งหมายถึงเขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า พื้นที่ชุ่มน้ำชั้น 1 และ เขตอนุรักษ์ป่าชายเลน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องประสานให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นผู้ดำเนินการ

- เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ต้องป้องกันและแก้ไขภาวะมลพิษในเขตพื้นที่ อาทิ การกำจัดขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย กรณีการคุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ การป้องกันและแก้ไขภาวะมลพิษ ซึ่งคาบเกี่ยวระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด เทศบาล หรือ องค์การบริหารส่วนตำบล ที่เกี่ยวข้องต้องร่วมดำเนินการ หรือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้ดำเนินการ เช่น การจัดตั้งและดูแลระบบบำบัดน้ำเสียรวม การกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม เป็นต้น

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ ต้องบำรุงศิลปะ จารีต ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น

- เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ต้องติดตาม ตรวจสอบ และเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อม

- องค์การบริหารส่วนจังหวัด ต้องจัดทำระบบข้อมูลเพื่อการวางแผน และเป็นศูนย์รวบรวมข้อมูลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งในจังหวัด

- องค์การบริหารส่วนจังหวัด ต้องจัดทำและปรับปรุงผังเมือง ภายในปี พ.ศ. 2547 ในการจัดทำผังเมืองรวมจังหวัด ส่วนเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ต้องมีการวางและปรับปรุงผังเมืองรวม ภายในปี พ.ศ. 2553

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ ต้องดำเนินงานจัดทำโครงการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อเสนอเข้าสู่ระบบแผน ปฏิบัติการ เพื่อจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ สามารถจัดจ้างและซื้อบริการจากหน่วยงานอื่น ๆ จากภาคเอกชน ส่วนราชการ หน่วยงานรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ แล้วแต่กรณี

นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนจังหวัด ยังมีบทบาทในการดำเนินงานก่อสร้างและบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ หรือมีการเกี่ยวเนื่องกับหลายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือในลักษณะที่เป็นเครือข่ายหลักในการเชื่อมโยงกับแผนงานโครงการ และที่ดำเนินโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในเขตจังหวัด

อย่างไรก็ตาม บทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในการดำเนินการใด ๆ ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในจังหวัด จะต้องเป็นอำนาจและหน้าที่กฎหมายกำหนด และดำเนินการเท่าที่จำเป็น หรือเป็นกรณีที่เกิดศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

2. การส่งเสริม หมายถึง การให้หรือเพิ่มเติมในด้านความรู้ความเข้าใจ จิตสำนึกและความตระหนัก การมีส่วนร่วม และความพร้อมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบมีบทบาทเป็นผู้ส่งเสริมในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนในท้องถิ่นและบุคคลในองค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับเทศบาลยังต้องมีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาศรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการด้วย

3. การประสาน หมายถึง การสื่อสารหรือการดำเนินการใด ๆ ให้เกิดความร่วมมือ หรือเกิดการดำเนินงานร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่น รวมทั้งให้เกิดบูรณาการในการบริหารจัดการในพื้นที่ เพื่อลดความซ้ำซ้อน สนับสนุนงานซึ่งกันและกัน ลดค่าใช้จ่าย และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

การประสานส่วนใหญ่เป็นบทบาทของ อบจ. ซึ่งต้องประสานในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- อบจ. มีบทบาทประสานการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการ จัดทำและประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2546 เพื่อไปจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดต่อไป

- อบจ. มีบทบาทประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ตลอดจนประสานการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างท้องถิ่นในเขตจังหวัด

- อบจ. มีบทบาทประสาน อบจ. ในเขตจังหวัดอื่น กรณีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่คาบเกี่ยวระหว่างจังหวัด

4. การสนับสนุน หมายถึง การให้หรือให้ใช้วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักรกล แรงงาน ข้อมูลและงบประมาณเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานการสนับสนุนส่วนใหญ่เป็นบทบาทของ อบจ. ซึ่งมีบทบาทในการจัดสรรงบประมาณ และสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณให้แก่ข้าราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เฉพาะในกรณีที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่จะต้อง ดำเนินการเอง แต่ไม่สามารถดำเนินการเองได้ เนื่องจากเป็นงานปฏิบัติซึ่งต้องใช้เทคนิควิชาการสูง และหน่วยงานของรัฐนั้นมีความสามารถที่จะดำเนินการได้ดีกว่า และผลของการให้การสนับสนุนนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานตามอำนาจ หน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสนับสนุนงบประมาณให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกรณีเร่งด่วน และจำเป็น หากไม่ดำเนินการจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อประชาชนสนับสนุนงบประมาณให้แก่ประชาคม องค์กรประชาชน ควรเป็นไปในลักษณะของการส่งเสริมความสามารถดำเนินการ โดยใช้ศักยภาพของตนเองในการบริหารจัดการในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ โดยไม่ให้การสนับสนุนในลักษณะของการให้สิ่งของหรือการดำเนินการแทน

โดยสรุปแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบมีบทบาทดังนี้

บทบาทของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

1. ดำเนินการในเขตท้องถิ่นของตนเอง
2. ประสานและร่วมดำเนินการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง กรณีที่อาจเกิดผลกระทบต่อประชาชนในเขตท้องถิ่น และกรณีการจัดการซึ่งคาบเกี่ยวระหว่างพื้นที่
3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

บทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)

1. ดำเนินการในกรณีที่เกินขีดความสามารถขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอื่นในเขตจังหวัด หรือเป็นกรณีคาบเกี่ยวระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับจังหวัด
2. ร่วมดำเนินการกับองค์กรปกครองส่วนจังหวัดอื่น ๆ ในกรณีคาบเกี่ยว
3. ประสานการดำเนินงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด
4. สนับสนุนงบประมาณและอื่น ๆ เพื่อการดำเนินการของส่วนราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด

ข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ

ข้อมูลสภาพทั่วไป

องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระได้รับการยกฐานะจากสภาตำบลบางพระเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ตั้งแต่วันที่ 2 มีนาคม 2538 โดยใช้อาคารของสภาตำบลบางพระ เลขที่ 177-178 หมู่ที่ 3 ถนนสุขุมวิท ตำบลบางพระ เป็นที่ทำการ และปัจจุบันองค์การบริหาร ส่วนตำบลบางพระ ตั้งอยู่เลขที่ 38 หมู่ 11 ถนนสาย 3144 ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ตั้งอยู่ทางทิศ ตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอศรีราชา มีพื้นที่ 152 ตารางกิโลเมตร

ข้อมูลหมู่บ้าน

องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ ประกอบด้วยหมู่บ้านต่าง ๆ จำนวน 10 หมู่บ้าน
- หมู่บ้านที่มีพื้นที่ทั้งหมด อยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ จำนวน 10 หมู่บ้าน

ข้อมูลประชากร

ประชากรทั้งสิ้น 14,741 คน แยกเป็นชาย 7,320 คน หญิง 7,421 คน และมีจำนวน ครว้เรือนทั้งหมด 7,704 หลัง มีความหนาแน่นเฉลี่ย 96.98 คน/ ตารางกิโลเมตร

อาชีพ

ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพด้านการเกษตรกรรม ค้าขาย ประกอบธุรกิจขนาดย่อม รับจ้าง ในสถานประกอบการ และอาชีพทำการประมง

การท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยว

1. สวนสัตว์เปิดเขาเขียว
2. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำบางพระ
3. น้ำตกชันตาเถร
4. อ่างเก็บน้ำบางพระ
5. รอยพระพุทธรูปบางพระ

นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม

มีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมให้ท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ เป็นเมือง น่ายู่ มีสภาพแวดล้อมที่ดี โดยมีแนวทางดังนี้

1. อนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วน ตำบลบางพระที่สามารถดำเนินการได้ เพื่อเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของประชาชน ส่งเสริมการ รวมกลุ่มอาสาสมัครที่จะพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม

2. เพิ่มพื้นที่สีเขียวขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ ส่งเสริมการปลูกต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับในพื้นที่สาธารณะ และบริเวณริมถนนทำให้เกิดความร่มรื่นสวยงาม เพิ่มพื้นที่สีเขียวเพื่อลดภาวะโลกร้อน

3. การลดปริมาณขยะ น้ำเสีย และมลพิษโดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการลดปริมาณขยะที่แหล่งกำเนิดและให้ความรู้แก่ประชาชนในการคัดแยกขยะ มีการตรวจสอบคุณภาพของน้ำจากลำน้ำธรรมชาติที่ไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำบางพระ ตลอดจนให้ความสำคัญในการจัดการระบบน้ำใช้ในครัวเรือนเพื่อป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

วิสัยทัศน์

“ยกระดับคุณภาพชีวิต แนวคิดพัฒนาการศึกษา นำพาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พัทักษ์สิ่งแวดล้อม”

องค์ประกอบวิสัยทัศน์แยกได้ดังนี้

1. ยกระดับคุณภาพชีวิต หมายถึง
  - 1.1 ประชาชนในพื้นที่มีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน
  - 1.2 ประชาชนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตสมบูรณ์แข็งแรง
  - 1.3 ประชาชนมีโครงสร้างพื้นฐานที่สมบูรณ์
  - 1.4 ประชาชนได้รับสวัสดิการอย่างทั่วถึง
  - 1.5 มีการบริหารจัดการที่ดี
2. แนวคิดพัฒนาการศึกษา หมายถึง พัฒนาความก้าวหน้าของโรงเรียน บุคลากรทางการศึกษา และพัฒนาเสริมสร้างเยาวชน ประชาชนให้มีความรู้ รวมทั้งอนุรักษ์ศิลป ประเพณีท้องถิ่น
3. นำพาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การพัฒนาและการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคมและตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน
4. พัทักษ์สิ่งแวดล้อม หมายถึง การปลูกฝังและรณรงค์สร้างจิตสำนึกให้ชุมชน ประชาชน รู้จักอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

พันธกิจตามวิสัยทัศน์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ

1. ส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
2. จัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานที่สมบูรณ์
3. ส่งเสริมพัฒนาการศึกษา ประเพณีท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน
4. ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่

5. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6. จัดให้มีการบริการประชาชนที่เป็นมาตรฐาน

จุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

1. การศึกษาในเขตพื้นที่ได้รับการพัฒนา เยาวชนและประชาชนมีความรู้ความสามารถ
เพิ่มขึ้น

2. ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีสุขภาพที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอย่าง
ทั่วถึงและเป็นธรรม

3. การคมนาคมสะดวก ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการเพียงพอ

4. ศาสนา วัฒนธรรม จารีตประเพณีท้องถิ่น ได้รับการอนุรักษ์ และสืบสานต่อไป

5. แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ได้รับการพัฒนาและใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น

6. จัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

7. ประชาชนได้รับการบริการที่ดี มีประสิทธิภาพ และเป็นมาตรฐาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เบญจวรรณ ทับพร (2544) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของบุคลากรสถาบัน
วิทยาศาสตร์ทางทะเลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษา พบว่า
บุคลากรสถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง โดยในด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากรกับทางสถาบันวิทยาศาสตร์
ทางทะเลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมที่บุคลากรมีส่วนร่วมใน
ระดับสูง ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ที่ทางสถาบันได้จัดขึ้น การให้ความรู้กับประชาชนใน
เรื่องป่าชายเลน และการนำนโยบายด้านการอนุรักษ์ของทางสถาบันเผยแพร่ ส่วนในด้านการมี
ส่วนร่วมของบุคลากรในระดับสูงถึงมาก ได้แก่ การกำจัดสิ่งปฏิกูลในภาชนะที่ทางเทศบาลได้
จัดการคัดแยกประเภทของขยะก่อนทิ้ง และการลดการใช้พลาสติกโดยกลับมาใช้ผลิตภัณฑ์จาก
ธรรมชาติ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ คือ ระดับการศึกษาของบุคลากร
และสถานภาพของบุคลากรแนวทางในการจูงใจให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ได้แก่
การให้การศึกษาและให้ความรู้ ความเข้าใจกับบุคลากรในเรื่องความสำคัญทางด้านการอนุรักษ์โดย
พยายามให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

พิมพ์ธิดา แสงจันทร์ (2544) ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการพัฒนาสตรี
ระดับอำเภอในการรักษาสิ่งแวดล้อม: ศึกษากรณีจังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่าคณะกรรมการ

พัฒนาสตรีระดับอำเภอมีส่วนร่วมในเรื่องน้ำน้อย และน้อยที่สุดในเรื่องการค้าหาสาเหตุแก้ไข ปัญหาแหล่งนี้สำรวจข้อมูลสาเหตุของปัญหาแหล่งน้ำ และหาแนวทางแก้ไข

1. คณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับอำเภอส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจการดำเนินการและการร่วมประเมินผลเรื่องอากาศน้อยยกเว้นมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์น้อยที่สุด

2. คณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับอำเภอส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในเรื่องเสียงน้อยยกเว้นในประเด็นการมีส่วนร่วมดำเนินการและการร่วมประเมินผลมีส่วนร่วมค่อนข้างมาก

3. คณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับอำเภอมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจการร่วมดำเนินการร่วมรับผลประโยชน์และร่วมประเมินผลน้อย

นวรรตน์ ไตรรักษ์ (2548) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนตำบลคอนหัวพ่อ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนตำบลคอนหัวพ่อ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับน้อยเพื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีส่วนร่วมมากที่สุดคือ ด้านขั้นตอนการรับผลประโยชน์รองลงมาด้านขั้นตอนการร่วมดำเนินการและด้านขั้นตอนการติดตามและประเมินผลโดยในด้านขั้นตอนการร่วมรับผลประโยชน์ประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดและความปลอดภัยจากมลพิษต่างๆในชุมชน เช่น ถนนสะอาดไม่มีฝุ่นละอองในด้านขั้นตอนการร่วมดำเนินการประชาชนสอนให้ลูกหลานให้รู้ถึงประโยชน์ของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในเขตชุมชน และในด้านขั้นตอนการติดตามประเมินผลประชาชนมีส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาท้องถิ่นจากการได้รับสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ ท้องถิ่น วิทยุ โทรทัศน์ วารสารต่าง ๆ หอกระจายข่าว หรือการประชุมอบรม

วิจิต อารียะพิทักษ์ (2548) ศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนตำบลห้วยกะปิ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนตำบลห้วยกะปิมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับน้อยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือด้านขั้นตอนการร่วมรับผลประโยชน์รองลงมาด้านขั้นตอนการร่วมดำเนินการ และด้านขั้นตอนการตัดสินใจและประเมินผลโดยในด้านขั้นตอนการร่วมรับผลประโยชน์ประชาชนมีส่วนร่วมใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่นการใช้แหล่งน้ำในการอุปโภค บริโภค ในด้านขั้นตอนการร่วมดำเนินการประชาชนสอนให้ลูกหลานให้รู้ถึงประโยชน์ของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตชุมชน และในด้านขั้นตอนการตัดสินใจประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มงคล จันทร์ส่อง (2544) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอชลแดนจังหวัดเพชรบูรณ์ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ได้แก่ อายุ และ ความคาดหวังผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วม กล่าวโดยสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมนั้นขึ้นอยู่กับตัวแปรหลายอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่ม ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

วิไลลักษณ์ สุวจิตานนท์ (2552) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาประชาชนในเขตเทศบาลพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอยุธยา พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการดูแลรักษาและด้านการค้นพบสาเหตุปัญหาอยู่ในระดับสูงด้านการปฏิบัติงาน ด้านการวางแผนและดำเนินงานและด้านการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง

ณัฐวุฒิ วงศ์ประสิทธิ์ (2552) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยทับทัน ห้วยสำราญ จังหวัดสุรินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานะภาพทั่วไปของประชาชนด้านเศรษฐกิจสังคมที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจ ข้อมูลข่าวสาร ศึกษาระดับการมีส่วนร่วม ศึกษาปัญหาและอุปสรรค ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้แบบสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนจำนวน 366 ครัวเรือน ผลของการวิจัยพบว่าระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหาการมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมและการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง กิจกรรมของการค้นหาสาเหตุของปัญหาของประชาชนมีส่วนร่วมในระดับน้อย คือ การแจ้งเบาะแสและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการเกี่ยวกับการตัดไม้ทำลายป่าล่าสัตว์ เก็บกล้วยไม้ สำหรับกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการวางแผนทุกกิจกรรมประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ขณะกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมที่ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยคือการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนหรือวัสดุอุปกรณ์ในกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนกิจกรรมที่มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลที่ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับน้อยมี 3 กิจกรรม คือ การมีส่วนร่วมเสนอแนะปัญหาอุปสรรคของการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อผู้นำชุมชนหรือหน่วยงานภาครัฐการติดตามและประเมินผล

และการประชาสัมพันธ์ข่าวสารอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้/ สัตว์ป่าและการมีส่วนร่วมในการติดตาม และการประเมินผลเกิด ไฟป่าล้นกลบล่าสัตว์ป่าเก็บพันธุ์ไม้ป่า

สุขจี คำนวนศิลป์ (2550) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมอุทยานแห่งชาติได้รื้อฟื้น อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษา 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติได้รื้อฟื้นจำแนกตามระดับการศึกษา ภูมิฐานะ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ประเภทกิจการ การเป็นสมาชิกกลุ่มชุมชน แหล่งข้อมูล ข่าวสาร จำนวนครั้งที่ได้รับข่าวสาร 3) เพื่อรวบรวมปัญหาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมที่มี ผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือประชาชนในเขตพื้นที่อุทยาน แห่งชาติได้รื้อฟื้น จังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มตัวอย่าง 159 คน ผลการวิจัยพบว่าระดับการมีส่วนร่วม ในรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกรายการส่วนระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลางสำหรับการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของอุทยานแห่งชาติได้รื้อฟื้นพบว่าการมีส่วนร่วมแตกต่างกันตามระดับการศึกษา แหล่งข้อมูล ข่าวสาร และจำนวนครั้งที่ได้รับข่าวสาร การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อุทยานแห่งชาติได้รื้อฟื้น ด้านภูมิฐานะ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ประเภทกิจการ การเป็น สมาชิกกลุ่มชุมชนไม่แตกต่างกันส่วนปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมที่มีผลต่อการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติได้รื้อฟื้นคือขาดบุคลากรในการนำเสนอผลการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ขาดการเอาใจใส่ของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานอื่น ๆ เจ้าหน้าที่ขาดปัจจัยหลายๆด้านและการ ประชาสัมพันธ์ไม่ดีเท่าที่ควร

มณฑล เอกอคุลย์พันธ์ (2553) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมกรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานครผลการศึกษาพบว่า การมี ส่วนร่วมของประชาชนต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน ในภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมาก ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลางทุกด้านเรียงลำดับดังนี้คือด้านการมีส่วนร่วมใน การศึกษาปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการ บำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไขตามลำดับ

สมภพ คนินธนานันท์ (2541) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของ ข้าราชการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่: ศึกษาเฉพาะข้าราชการสาย ข สาย ค และผลการวิจัยพบว่า

1. ข้าราชการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในเกณฑ์ดี แต่มีส่วนร่วม ในการจัดการสิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่อยู่ในเกณฑ์น้อย

2. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมมีการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชิงลบ

3. ระยะเวลารับราชการที่ต่างกันไม่มีส่วนทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่แตกต่างกัน ทำนองเดียวกันการได้รับประโยชน์หรือผลกระทบในการจัดการสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อมต่างกัน และข้าราชการที่มีหน้าที่หรือลักษณะงานต่างก็ไม่มีส่วนทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัยแตกต่างกัน

ประเสริฐ บัวคลีใบ (2543) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนบ้านป่าสักงาม ตำบลหลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นชาย มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีอายุเฉลี่ย 40.13 ปี จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.24 คน รายได้รวมของครัวเรือนเฉลี่ย 19,962.60 บาท มีอาชีพหลักคือรับจ้างทั่วไป และอาชีพรองคือเกษตรกรรม ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม มีการรับรู้ข่าวสารด้านป่าไม้ และได้รับประโยชน์จากป่าชุมชน ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ในการพัฒนาป่าชุมชนในด้านต่าง ๆ ในด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารป่าชุมชนมีส่วนร่วมระดับมากและในด้านการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ด้านการดำเนินการ ด้านการวางแผนมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรบ้านป่าสักงามในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล คือ อายุ และระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญและสำคัญยิ่ง ตามลำดับ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจพบว่า รายได้รวมของครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง และปัจจัยทางด้านสังคมและทัศนคติพบว่า ทัศนคติของเกษตรกรต่อการอนุรักษ์พัฒนาป่าชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนแต่ประการใดนอกจากด้านระเบียบ กฎหมายและวิธีปฏิบัติ ซึ่งเกษตรกรอาจจะไม่เข้าใจและยากต่อการปฏิบัติ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ในการวิจัยครั้งนี้ จะพิจารณาหัวข้อเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้วิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูเรือนในองค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี จำนวน 10 หมู่บ้าน มีจำนวนครูเรือนทั้งหมด 7,704 หลัง (อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี, 2558) โดยการสุ่มตัวอย่าง

1. กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการของยามานะ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ .05 มีสูตรดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดย n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนของประชากรทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งเท่ากับ 14,741 คน

e = ความผิดพลาดที่ยอมรับได้ (การศึกษาครั้งนี้กำหนดให้เท่ากับ .05)

แทนค่า $n = \frac{7704}{1+7704(.05)^2} = 380$

ดังนั้นจึงควรใช้จำนวนตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ 380 คน จึงจะยอมรับได้

2. เทคนิคการสุ่มตัวอย่างจะใช้วิธีการคำนวณกลุ่มตัวอย่างจากประชากรแบบหลายขั้นตอน กำหนดสัดส่วน (ดังตารางที่ 3-1) จากนั้นนำกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาสุ่มแบบบังเอิญอีกครั้ง จากการเก็บข้อมูลพื้นที่ภายใน องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี (อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี, 2558)

ตารางที่ 3-1 ข้อมูลครัวเรือนขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

หมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
หมู่ 2	615	31
หมู่ 4	512	25
หมู่ 5	521	26
หมู่ 6	563	28
หมู่ 7	856	42
หมู่ 8	486	24
หมู่ 9	1,666	82
หมู่ 10	1,588	78
หมู่ 11	645	32
หมู่ 12	250	12
รวมทั้งหมด	7,704	380

การหาคำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ร้อยละ กลุ่มตัวอย่าง X จำนวนครัวเรือนแต่ละหมู่บ้าน และหารด้วยจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมครั้งนี้เป็นครัวเรือนที่อยู่ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี โดยแบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 2 แบบสอบถามกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการสร้างแบบสอบถาม
2. สร้างแบบสอบถามขึ้นตามกรอบข้อมูลที่ต้องการศึกษา โดยใช้คำจำกัดความหรือนิยามปฏิบัติการตามตัวแปรที่กำหนดไว้เป็นหลักในการสร้างคำถามต่าง ๆ ให้ครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด เพื่อให้สอบถามสามารถวัดได้ในสิ่งที่ต้องการจะวัด (Validity)
3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นพร้อมทั้งคำจำกัดความหรือนิยามปฏิบัติการของตัวแปรเสนอต่อผู้อาจารย์ที่ปรึกษา ได้แก่ อาจารย์เอกฉัตร ฌณฤทธิ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อพิจารณาตรวจสอบว่านิยามและแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้มีความชัดเจนถูกต้องหรือไม่ รวมทั้งการพิจารณาสำนวนภาษาที่ใช้ในข้อความว่าสอดคล้องกับลักษณะที่ต้องการจะวัดหรือไม่และให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ดร.สุปราณี ธรรมพิทักษ์ ดร.เทียนแก้ว เลี่ยมสุวรรณ และดร.กาญจนา บุญยัง ตรวจสอบความถูกต้องและประเด็น แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงให้มีความถูกต้องประเด็นครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อให้เครื่องมือมีความตรงในเนื้อหา (Content validity)
4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ก่อนนำไปทดลองใช้ (Try-out)
5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดสอบความเที่ยง (Reliability) ในภาคสนามกับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรของการศึกษาที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างจริงของการวิจัยครั้งนี้จำนวน 30 แล้วนำมาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่า Reliability เท่ากับ 0.74 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อถือได้สามารถนำไปเก็บข้อมูลจริงได้
6. แก้ไขแบบสอบถามโดยการปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ อีกครั้ง จากนั้นจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลได้กระทำในช่วงระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม-16 ตุลาคม พ.ศ. 2559

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การประมวลผลข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้
  - 1.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามหลังจากดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่ได้รับคำตอบที่สมบูรณ์ครบตามจำนวนที่ระบุไว้
  - 1.2 ตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลในแบบสอบถาม
  - 1.3 นำแบบสอบถามมาแปลข้อมูลที่ได้เป็นรหัสพร้อมบันทึกข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์
  - 1.4 ประมวลผลข้อมูลตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย
2. การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังนี้
  - 2.1 วิเคราะห์ลักษณะกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสำรวจ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรใน องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรีแบ่งออกเป็น 10 หมู่บ้าน ด้วยสถิติความถี่และค่าร้อยละ
  - 2.2 วิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมจากแบบสอบถามที่มีการวัดระดับ 2 ระดับ

คำตอบ

ค่าคะแนน (Interval scale)

การไม่มีส่วนร่วม/ ไม่เคย

0

การมีส่วนร่วม/ เคย

1

การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของตำบลบางพระ อำเภอองค์การบริหารส่วนศรีราชา จังหวัดชลบุรี

ค่าเฉลี่ย

ระดับ

0.64-1.00

การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก

0.34-0.63

การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

0.00-0.33

การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย

2.3 ใช้สถิติเชิงอนุมาน ใช้การวิเคราะห์เพื่ออ้างอิงผลการทดสอบจากกลุ่มตัวอย่างไปยังกลุ่มประชากร ดังนี้

การทดสอบความแตกต่างโดยใช้ t-test และความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มด้วยวิธี LSD สำหรับค่าในสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้กำหนดไว้ที่ระดับ .05

บทที่ 4

ผลการวิจัย

วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระและเพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 380 คน ผู้วิจัยขอนำเสนอข้อมูลตามลำดับดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ

ส่วนที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 4-1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้ ภูมิลำเนา

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	183	48.00
หญิง	197	52.00
อายุ		
ต่ำกว่า 20	40	10.50
21-30	101	26.60
31-40	94	24.70
41-50	75	19.70
51 ปีขึ้นไป	70	18.40

ตารางที่ 4-1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพ		
เกษตรกรรวม	13	3.40
รับราชการ	39	10.30
ค้าขาย	85	22.40
พนักงานบริษัท	81	21.30
รับจ้างทั่วไป	53	13.90
อื่น ๆ (ไปรตระนุ)	109	28.70
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	78	20.50
มัธยมศึกษาตอนต้น	50	13.20
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช.	98	25.80
ปวส./ อนุปริญญา	39	10.30
ปริญญาตรี	107	28.20
สูงกว่าปริญญาตรี	8	2.10
สถานภาพ		
โสด	149	39.20
สมรส	204	53.70
หม้าย/ หย่าร้าง	27	7.10
รายได้		
ต่ำกว่า 5,000	55	14.50
5,001-10,000 บาท	126	33.20
1,0001-15,000 บาท	83	21.80
1,5001-20,000 บาท	51	13.40
20,001-25,000 บาท	20	5.30
25,001 บาทขึ้นไป	45	11.80

ตารางที่ 4-1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ภูมิลำเนา		
ใน อบต. บางพระ (อยู่ตั้งแต่กำเนิด)	235	61.80
นอกเขตอบต.บางพระ (ย้ายมาอยู่)	145	38.20
รวม	380	100.00

จากตารางที่ 4-1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 52 มีอายุ 21-30 ปี มากที่สุด ร้อยละ 26.6 รองลงมาคือ อายุ 31-40 ปี อายุ 41-50 ปี อายุ 50 ปีขึ้นไป และอายุต่ำกว่า 20 ร้อยละ 24.7, 19.7, 18.4 และ 10.5 ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่จบการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 28.2 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. ประถมศึกษาและต่ำกว่า มัธยมศึกษาตอนต้นและสูงกว่าปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 25.8, 20.5, 13.2 และ 2.1 ตามลำดับ และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ อื่น ๆ (แม่บ้าน นักศึกษา) มากที่สุดร้อยละ 28.7 รองลงมาคือ ค้าขาย พนักงานบริษัท รับจ้างทั่วไป รับราชการและเกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 22.4, 21.3, 13.9, 10.3 และ 3.4 ตามลำดับ และโดยส่วนใหญ่มีรายได้ที่ 5,001-10,000 บาท มากที่สุด ร้อยละ 33.2 รองลงมา รายได้ 10,001-15,000 บาท รายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท รายได้ 15,001-20,000 บาท รายได้ 25, 000 บาท ขึ้นไป และ 20,001-25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.8, 14.5, 13.4, 11.8 และ 5.3 ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขต อบต. บางพระ (ตั้งแต่กำเนิด) มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 61.8

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ

ตารางที่ 4-2 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระด้านการวางแผน

การมีส่วนร่วม ด้านการวางแผน	ระดับการมีส่วนร่วม		$\bar{X}$	SD	ระดับการมีส่วนร่วม	ลำดับ
	เคย	ไม่เคย				
1. ท่านมีส่วนร่วมในการประชุม ค้นหาสาเหตุปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ในเขตชุมชน	145 (38.2)	279 (38.2)	.27	.44	น้อย	1
2. ท่านมีส่วนร่วมในการแสดง ความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหา จัดทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม	90 (23.7)	290 (76.3)	.24	.43	น้อย	2
3. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนด และทำแผนโครงการต่าง ๆ ในด้านการบริหารสิ่งแวดล้อมกับ อบต. บางพระ	47 (12.4)	333 (87.6)	.12	.33	น้อย	4
4. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดลำดับ ความสำคัญของปัญหาด้าน สิ่งแวดล้อม	64 (16.8)	316 (83.2)	.17	.37	น้อย	3
รวม			.19	.30	น้อย	

จากตารางที่ 4-2 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ พบว่าประชาชนมีมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระในด้านการวางแผน อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย .19 ($SD = .30$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า

การมีส่วนร่วมในการประชุมค้นหาสาเหตุปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในเขตชุมชนอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย .27 ($SD = .44$) รองลงมาเป็นส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาจัดทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม มีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับน้อยมี ค่าเฉลี่ย .24 ($SD = .43$) ค่าเฉลี่ย .17 ($SD = .37$) และอันดับสุดท้ายมีส่วนร่วมในการกำหนดและทำแผนโครงการต่าง ๆ ในด้านการบริหารสิ่งแวดล้อมกับ อบต. บางพระ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยมีค่าเฉลี่ย .12 ($SD = .33$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4-3 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน
ที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ
ด้านการดำเนินการ

การมีส่วนร่วม ด้านการดำเนินการ	ระดับการมีส่วนร่วม		$\bar{X}$	SD	ระดับการ มีส่วนร่วม	ลำดับ
	เคย	ไม่เคย				
5. ท่านมีส่วนร่วมกับ อบต. บางพระในการทำกิจกรรมการ พัฒนาสิ่งแวดล้อมในเขตชุมชน	247 (65.0)	133 (35.0)	.65	.47	ปานกลาง	6
6. ท่านมีส่วนร่วมในการ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมเช่น รณรงค์ การปลูกต้นไม้ ปลูกป่า	271 (71.3)	109 (28.7)	.71	.45	มาก	5
7. ท่านมีส่วนร่วมในการปลูกต้นไม้ ในบริเวณบ้านของท่าน	335 (88.2)	45 (11.8)	.88	.32	มาก	1
8. ท่านมีส่วนร่วมในการคัดแยก ขยะในครัวเรือน	307 (80.8)	73 (19.2)	.81	.39	มาก	3
9. ท่านมีส่วนร่วมในการติดตั้ง ถังดักไขมันในครัวเรือน	152 (40.4)	228 (60.0)	.40	.49	ปานกลาง	7
10. ท่านมีส่วนร่วมในการบริจาค เงิน/ สิ่งของเพื่อใช้ในการฟื้นฟูเพิ่ม รักษาสีสิ่งแวดล้อมในชุมชน	276 (72.6)	104 (27.4)	.73	.44	มาก	4

ตารางที่ 4-3 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม ด้านการดำเนินการ	ระดับการมีส่วนร่วม		$\bar{X}$	SD	ระดับการ มีส่วนร่วม	ลำดับ
	เคย	ไม่เคย				
11. ท่านสอนบุตรหลานให้รู้ถึง ประโยชน์ของสิ่งแวดล้อมในชุมชน	322 (84.7)	58 (15.3)	.85	.36	มาก	2
รวม			.71	.27	มาก	

จากตารางที่ 4-3 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ พบว่าประชาชนมีมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระในด้านการดำเนินการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย .71 ($SD = .27$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า

ท่านมีส่วนร่วมในการปลูกต้นไม้ในบริเวณบ้านของท่านอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย .88 ($SD = .32$) รองลงมาที่ท่านสอนบุตรหลานให้รู้ถึงประโยชน์ของสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะในครัวเรือน มีส่วนร่วมในการบริจาคเงิน/ สิ่งของเพื่อใช้ในการฟื้นฟูเพิ่มรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมเช่น รมรงค์การปลูกต้นไม้ ปลูกป่า มีค่าเฉลี่ย .85 ($SD = .36$), ค่าเฉลี่ย .81 ($SD = .39$), ค่าเฉลี่ย .73 ($SD = .44$), ค่าเฉลี่ย .75 ($SD = .45$), อยู่ในระดับมาก มีส่วนร่วมกับ อบต.บางพระในการทำกิจกรรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเขตชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย .65 ($SD = .47$) และอันดับสุดท้ายท่านมีส่วนร่วมในการติดตั้งถังดักไขมันในครัวเรือนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย .40 ($SD = .49$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4-4 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน
ที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ
ด้านการรับประโยชน์

การมีส่วนร่วม ด้านการรับประโยชน์	ระดับการมีส่วนร่วม		$\bar{X}$	SD	ระดับการ มีส่วนร่วม	ลำดับ
	เคย	ไม่เคย				
12. ท่านมีส่วนร่วมในการรักษา ความสะอาดและความปลอดภัย จากมลพิษต่าง ๆ เช่นถนนสะอาด ไม่มีฝุ่นละออง	331 (87.1)	49 (12.9)	.87	.33	มาก	2
13. ท่านมีส่วนร่วมในการใช้สวน สุขภาพในเขตชุมชนเป็นที่พักผ่อน หรือออกกำลังกาย	330 (86.8)	50 (13.2)	.87	.33	มาก	3
14. ท่านสามารถร่วมใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่นแหล่งน้ำในการอุปโภคบริโภค	336 (88.4)	44 (11.6)	.88	.32	มาก	1
15. ท่านสามารถสร้างรายได้จาก สถานที่พักผ่อนด้านสิ่งแวดล้อมใน ชุมชน เช่น ค้าขาย ทำกิจกรรม	146 (38.4)	234 (61.6)	.38	.48	ปานกลาง	5
16. ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเป็น ผลจากการบริหารงานด้าน สิ่งแวดล้อมของ อบต. บางพระ	309 (81.3)	71 (18.7)	.81	.39	มาก	4
รวม			.76	.24	มาก	

จากตารางที่ 4-4 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน
ที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ พบว่า ประชาชนมี
มาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การ
บริหารส่วนตำบลบางพระในด้านการรับประโยชน์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย .76 ($SD = .24$) และ
เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า

ท่านสามารถร่วมใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่นแหล่งน้ำในการอุปโภคบริโภคอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย .88 ($SD = .32$) รองลงมาเป็นผู้มีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดและความปลอดภัยจากมลพิษต่าง ๆ เช่นถนนสะอาดไม่มีฝุ่นละออง มีส่วนร่วมในการใช้สวนสุขภาพในเขตชุมชนเป็นที่พักผ่อนหรือออกกำลังกาย มีคุณภาพชีวิตที่ดีอันเป็นผลจากการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมของ อบต.บางพระ มีค่าเฉลี่ย .87 ($SD = .33$), ค่าเฉลี่ย .87 ($SD = .33$), .81 ($SD = .39$) อยู่ในระดับและอันดับสุดท้ายท่านสามารถสร้างรายได้จากสถานที่พักผ่อนด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น ค้าขาย ทำกิจกรรมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย .38 ($SD = .48$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4-5 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระด้านการติดตามประเมินผล

การมีส่วนร่วม ด้านการติดตามประเมินผล	ระดับการมีส่วนร่วม		$\bar{X}$	SD	ระดับการมีส่วนร่วม	ลำดับ
	เคย	ไม่เคย				
17. ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบด้านสิ่งแวดล้อมในเขตชุมชน	54 (14.2)	326 (85.8)	.14	.35	น้อย	3
18. ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน	48 (12.6)	332 (87.4)	.13	.33	น้อย	4
19. ท่านมีส่วนร่วมในการแนะนำในการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน	129 (33.9)	251 (66.1)	.34	.47	ปานกลาง	1
20. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนะผลดี ผลเสียจากการบริหารงานสิ่งแวดล้อมในชุมชน	125 (32.9)	255 (67.1)	.33	.47	น้อย	2
รวม			.23	.30	น้อย	

จากตารางที่ 4-5 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ พบว่าประชาชนมีมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระในด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย .23 ($SD = .30$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า

ท่านมีส่วนร่วมในการแนะนำในการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย .34 ($SD = .47$) รองลงมาเป็นผู้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะผลดี ผลเสียจากการบริหารงานสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีส่วนร่วมในการตรวจสอบด้านสิ่งแวดล้อมในเขตชุมชน มีค่าเฉลี่ย .33 ($SD = .47$), ค่าเฉลี่ย .14 ($SD = .35$) อยู่ในระดับน้อยและอันดับสุดท้ายมีส่วนร่วมในการประเมินผลด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยมีค่าเฉลี่ย .13 ($SD = .33$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4-6 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ โดยภาพรวม

การมีส่วนร่วมของประชาชน	$\bar{X}$	SD	ระดับการมีส่วนร่วม	ลำดับ
ด้านการวางแผน	.19	.30	น้อย	4
ด้านการดำเนินการ	.71	.27	มาก	1
ด้านการรับผลประโยชน์	.76	.24	มาก	2
ด้านการประเมินผล	.23	.30	น้อย	3
รวม	.52	.19	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4-6 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ พบว่าประชาชนมีมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย .52 ($SD = .19$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ประชาชนมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย .71 ($SD = .27$) อยู่ในระดับมากรองลงมาได้แก่ ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการประเมินผล มีค่าเฉลี่ย

.76 ($SD = .24$) อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย .23 ($SD = .30$) อยู่ในระดับน้อย และด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ย .19 ($SD = .30$) อยู่ในระดับน้อย

ส่วนที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน

การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี พบว่าประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผลการศึกษาอาจจะขึ้นอยู่กับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ ผลการทดสอบสมมติฐานมีดังนี้

ตารางที่ 4-7 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ จำแนกตามเพศ

เพศ	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>Sig.</i>
ชาย	183	.55	.20	2.02	.86
หญิง	197	.50	.19		

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 4-7 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระจำแนกตามเพศพบว่าค่า *Sig.* .86 แสดงว่าประชาชนเพศชายและประชาชนเพศหญิงมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4-8 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ จำแนกตามภูมิลำเนา

ภูมิลำเนา	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>Sig.</i>
ในเขต อบต. บางพระ	235	.57	.17	5.47	.01
ย้ายเข้ามาอยู่ใน อบต. บางพระ	145	.46	.21		

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 4-8 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระจำแนกตามภูมิภาคพบว่าค่า *Sig* .01 แสดงว่าประชาชนที่อาศัยในเขต อบต. บางพระและย้ายเข้ามาอยู่ในเขต อบต. บางพระมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระแตกต่างกัน

ตารางที่ 4-9 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Sig.</i>
ระหว่างกลุ่ม	4	2.095	.524	15.394	.000
ภายในกลุ่ม	375	12.761	.524		
รวม	379	14.857			

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 4-9 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระจำแนกตามอายุ พบว่า ประชาชนที่มีอายุที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมของประของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

และได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ด้วยวิธีของ LSD ต่อได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4-10

ตารางที่ 4-10 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วม
ของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล
บางพระ จำแนกตามอายุ

	$\bar{x}$	ต่ำกว่า 20 ปี	20-30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51ปีขึ้นไป
ต่ำกว่า 20 ปี	.38		-.085*	-.139*	-.214*	-.231*
20-30 ปี	.47			-.046	-.129*	-.146*
31-40 ปี	.52				.082*	-.099*
41-50 ปี	.60					-.016
51 ปีขึ้นไป	.62					

* $p \leq .05$

เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการทดสอบของ LSD พบว่า

ประชาชนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระแตกต่างกับประชาชนที่มีอายุ 20-30 ปี โดยพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระน้อยกว่าประชาชนที่มีอายุ 20-30 ปี

ประชาชนที่มี อายุต่ำกว่า 20 ปี มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระแตกต่างกับประชาชนที่มีอายุ 31-40 ปี โดยพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระน้อยกว่าประชาชนที่มีอายุ 31-40 ปี

ประชาชนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระแตกต่างกับประชาชนที่มีอายุ 41-50 ปี โดยพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระมากกว่าประชาชนที่มีอายุ 41-50 ปี

ประชาชนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระแตกต่างกับประชาชนที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป โดยพบว่า ประชาชนที่มีอายุ

ต่ำกว่า 20 ปี มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระมากกว่าประชาชนที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป

ประชาชนที่มีอายุ 20-30 ปี มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระแตกต่างกับประชาชนที่มีอายุ 41-50 ปี โดยพบว่า ประชาชนที่มีอายุ 20-30 ปี มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระน้อยกว่าประชาชนที่มีอายุ 41-50 ปี

ประชาชนที่มีอายุ 20-30 ปี มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระแตกต่างกับประชาชนที่มีอายุ 50ปีขึ้นไปโดยพบว่า ประชาชนที่มีอายุ 20-30 ปี มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระน้อยกว่าประชาชนที่มีอายุ 50ปีขึ้นไป

ประชาชนที่มีอายุ 31-40 ปี มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระแตกต่างกับประชาชนที่มีอายุ 41-50ปี โดยพบว่า ประชาชนที่มีอายุ 31-40 ปี มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระมากกว่าประชาชนที่มีอายุ 41-50 ปี

ประชาชนที่มีอายุ 31-40 ปี มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระแตกต่างกับประชาชนที่มีอายุ 50ปีขึ้นไป โดยพบว่า ประชาชนที่มีอายุ 31-40 ปี มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระมากกว่าประชาชนที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 4-11 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Sig.</i>
ระหว่างกลุ่ม	5	1.202	.240	6.587	.000
ภายในกลุ่ม	374	13.654	.037		
รวม	379	14.857			

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 4-11 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระจำแนกตามอาชีพพบว่าประชาชนที่มีอาชีพที่แตกต่างกันการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

และได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ด้วยวิธีของ LSD ต่อได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4-12

ตารางที่ 4-12 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ จำแนกตามอาชีพ

	$\bar{X}$	เกษตรกร	รับราชการ	ค้าขาย	พนักงานบริษัท	รับจ้างทั่วไป	อื่น ๆ
เกษตรกร	.65		.010	.111	.144*	.128*	.188*
รับราชการ	.64			.100*	.133*	.118*	.178*
ค้าขาย	.54				.032	.017	.077*
พนักงานบริษัท	.51					-.015	.044
รับจ้างทั่วไป	.52						.060
อื่น ๆ	.46						

* $p \leq .05$

เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการทดสอบของ LSD พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกร มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระแตกต่างกับประชาชนที่มีอาชีพพนักงานบริษัท โดยพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกร มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระมากกว่าประชาชนที่มีอาชีพพนักงานบริษัท

ประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระแตกต่างกับประชาชนที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป โดยพบว่า ประชาชนที่มี

ตารางที่ 4-13 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Sig.</i>
ระหว่างกลุ่ม	5	.333	.067	1.715	.130
ภายในกลุ่ม	374	14.524	.039		
รวม	379	14.857			

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 4-13 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมของประของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4-14 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ จำแนกตามสถานภาพ

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Sig.</i>
ระหว่างกลุ่ม	2	1.155	.578	15.891	.000
ภายในกลุ่ม	377	13.701	.036		
รวม	379	14.857			

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 4-14 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ จำแนกตามสถานภาพ พบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพที่แตกต่างกันการมีส่วนร่วมของ

ประของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ
แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

และได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ด้วยวิธีของ LSD ต่อได้ผลการ
วิเคราะห์ดังตารางที่ 4-15

ตารางที่ 4-15 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วม
ของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล
บางพระ จำแนกตามสถานภาพ

	$\bar{X}$	โสด	สมรส	หม้าย/ หย่าร้าง
โสด	.46		-.107*	-.140*
สมรส	.56			-.032
หม้าย/ หย่าร้าง	.60			

* $p \leq .05$

เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการทดสอบของ LSD
พบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพโสดมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การ
บริหารส่วนตำบลบางพระแตกต่างกับประชาชนที่มีสถานภาพสมรส โดยพบว่า ประชาชนที่มี
สถานภาพโสดมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ
น้อยกว่าประชาชนที่มีสถานภาพสมรส

ประชาชนที่มีสถานภาพโสดมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การ
บริหารส่วนตำบลบางพระแตกต่างกับประชาชนที่มีสถานภาพหม้าย โดยพบว่า ประชาชนที่
สถานภาพโสดมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ
น้อยกว่าประชาชนที่มีสถานภาพหม้าย

ตารางที่ 4-16 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ จำแนกตามรายได้

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Sig.</i>
ระหว่างกลุ่ม	5	.578	.116	3.026	.011
ภายในกลุ่ม	374	14.279	.038		
รวม	379	14.857			

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 4-16 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระจำแนกตามรายได้พบว่าประชาชนที่มีรายได้ที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

และได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ด้วยวิธีของ LSD ต่อได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4-17

ตารางที่ 4-17 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ จำแนกตามรายได้

	$\bar{x}$	ต่ำกว่า 5,000	5,001- 10,000	10,001- 15,000	15,001- 20,000	20,001- 25,000	25,001 ขึ้นไป
ต่ำกว่า 5,000	.47		-.023	-.059	-.094*	-.101*	-.115*
5,001-10,000	.50			-.036	-.070*	-.077*	-.092*
10,001-15,000	.53				-.034	-.041	-.056
15,001-20,000	.57					-.006	-.021
20,001-25,000	.57						-.014
25,001 ขึ้นไป	.59						

* $p \leq .05$

ตารางที่ 4-18 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
	ยอมรับ	ปฏิเสธ
1. ประชาชนที่มีเพศต่างกัน จะมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานด้าน สิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระแตกต่างกัน	✓	
2. ประชาชนที่มีภูมิลำเนาต่างกัน จะมีส่วนร่วมต่อการบริหารงาน ด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระแตกต่าง กัน		✓
3. ประชาชนที่มีอายุต่างกัน จะมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานด้าน สิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระแตกต่างกัน		✓
4. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน จะมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานด้าน สิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระแตกต่างกัน		✓
5. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีส่วนร่วมต่อการ บริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ แตกต่างกัน	✓	
6. ประชาชนที่มีสถานภาพต่างกัน จะมีส่วนร่วมต่อการ บริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ แตกต่างกัน		✓
7. ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน จะมีส่วนร่วมต่อการบริหารงาน ด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระแตกต่าง กัน		✓

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชาจังหวัดชลบุรี จำนวนทั้งสิ้น 380 คน จากประชากรทั้งหมด 7,704 ครัวเรือน โดยใช้การคำนวณกลุ่มตัวอย่างของยามานะ (Yamane, 1973) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 2 แบบสอบถามกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมุติฐานการวิจัยโดยใช้การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย t-test และการวิเคราะห์ข้อมูลความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ โดยใช้วิธีการของ ฟิชเชอร์ (LSD)

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุระหว่าง 21-30 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับ

ปริญญาตรี ประกอบอาชีพอื่น ๆ (ธุรกิจส่วนตัว) มีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ยระหว่าง 5,001-10,000 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส มีภูมิลำเนาในเขตพื้นที่ อบต.บางพระ

การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

โดยแบ่งเป็น 4 ด้านดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ 3) การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล

ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรีในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของการมีส่วนร่วมพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการเป็นลำดับแรกอยู่ในระดับมากรองลงมาเป็นผู้มีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก มีส่วนร่วมด้านการประเมินผลอยู่ในระดับน้อยและสุดท้ายคือมีส่วนร่วมด้านการวางแผนอยู่ในระดับน้อย

การทดสอบสมมติฐาน

1. จำแนกตามเพศ ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรีพบว่าประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐาน
2. จำแนกตามภูมิลำเนา ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรีพบว่าประชาชนที่มีภูมิลำเนาต่างกันมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐาน
3. จำแนกตามอายุผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐาน
4. จำแนกตามอาชีพผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอ

ศรีราชา จังหวัดชลบุรีพบว่าประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานด้าน
สิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ไม่แตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐาน

5. จำแนกตามระดับการศึกษาผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วม
ของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอ
ศรีราชา จังหวัดชลบุรีพบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานด้าน
สิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐาน

6. จำแนกตามสถานภาพผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระอำเภอ
ศรีราชา จังหวัดชลบุรี พบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพต่างกันมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานด้าน
สิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ไม่แตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐาน

7. จำแนกตามรายได้ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอ
ศรีราชา จังหวัดชลบุรีพบว่าประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานด้าน
สิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ไม่แตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐาน

อภิปรายผล

จากการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมของ
องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรีผู้วิจัยได้วิเคราะห์ระดับการมี
ส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อม และเปรียบเทียบความความคิดเห็น
เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนที่มีเพศ
อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้ ภูมิลำเนา ในชุมชนต่างกันของกลุ่มตัวอย่าง
ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามผลการวิจัย ไว้ดังนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหาร
ส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี โดยรวมและจำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ ระดับ
การศึกษา สถานภาพ รายได้ ภูมิลำเนา อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับวิทยา บุญยะเวชชีวิน
(2553) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลตำบล

บางปู จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลบางปู จังหวัดสมุทรปราการอยู่ในระดับปานกลาง โดยการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากที่สุด รองลงมาคือ การชักชวนให้ผู้อื่นไปใช้สิทธิเลือกตั้งและน้อยที่สุดคือการร่วมชุมนุมหรือเดินขบวนขับไล่สมาชิกสภาเทศบาลหรือเจ้าหน้าที่เทศบาล สำหรับปัจจัยที่มีต่อความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการปกครองท้องถิ่นในเขตเทศบาลบางปู คือ การผ่านสังคมประคิตทางการเมือง การผ่านการบ่มเพาะทางการเมืองการเมืองการมีอุดมการณ์ประชาธิปไตย และการเข้าถึงข่าวสารทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติไม่เกินระดับ 0.5 ซึ่งการที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางพระให้ความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมในเกือบทุกด้าน แต่ยังมีด้านที่ต้องการที่จะส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น คือ ด้านการวางแผน และด้านการประเมินผล เพราะประชาชนยังเข้ามามีส่วนร่วมด้านดังกล่าวอยู่ในระดับน้อยกว่าด้านอื่น ๆ อยู่มากเมื่อประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น การบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมโดยรวมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระอยู่ในระดับมากต่อไป

ประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาคั้งนี้คือประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระมีส่วนร่วมในด้านการวางแผนอยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับนวรรตน์ ไตรรักษ์ (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนตำบลคอนหัวพ้อ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนตำบลคอนหัวพ้อ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับน้อยเพื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีส่วนร่วมมากที่สุดคือ ด้านขั้นตอนการรับผลประโยชน์รองลงมาด้านขั้นตอนการร่วมดำเนินการและด้านขั้นตอนการติดตามและประเมินผลและอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับน้อยโดยในด้านขั้นตอนการร่วมรับผลประโยชน์ประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดและความปลอดภัยจากมลพิษต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ถนนสะอาดไม่มีฝุ่นละอองในด้านขั้นตอนการร่วมดำเนินการประชาชนสอนให้ลูกหลานให้รู้ถึงประโยชน์ของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในเขตชุมชน และในด้านขั้นตอนการติดตามประเมินผลประชาชนมีส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาท้องถิ่นจากการได้รับสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น วิทยุ โทรทัศน์ วารสารต่าง ๆ หอกระจายข่าว หรือการประชุมอบรม ในมุมมองของผู้วิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการวางแผนมีความสำคัญมากต่อโครงการในการแก้ไขหรือพัฒนาการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาที่อยู่อาศัยของตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้าให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนมากที่สุด

ในความคิดเห็นของผู้วิจัยนั้นสามารถแยกวิเคราะห์เป็นรายด้าน ได้ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับน้อย ซึ่งในความคิดเห็นของผู้วิจัยนั้นอาจกล่าวได้ว่าเนื่องจากประชาชนไม่ได้เข้าประชุมเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชน ไม่ได้ร่วมเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาวิธีการปรับปรุงเพื่อรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมและไม่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพื่อประโยชน์กับองค์การบริหารส่วนตำบลบางพระเพราะประชาชนไม่มีเวลาว่างและติดภารกิจในการประกอบอาชีพของตนเอง เช่น ค้าขาย พนักงานบริษัท เป็นต้น รวมไปถึงอาจเป็นการประชาสัมพันธ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่ทั่วถึงไม่สามารถแจ้งข่าวให้ประชาชนเข้าร่วมได้จึงทำให้การวิเคราะห์ผลของการมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน อยู่ในระดับน้อย
2. ด้านการมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมากซึ่งในความคิดเห็นของผู้วิจัยนั้นอาจกล่าวได้ว่าเนื่องจากประชาชนปฏิบัติตนอยู่ในชีวิตประจำวันในการดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอทุกวัน ๆ เช่น มีส่วนร่วมปลูกต้นไม้ และ ปรับปรุงสิ่งแวดล้อม โดยทั่วไปช่วยดูแลรักษาความสะอาดของพื้นที่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางพระและมีส่วนร่วมในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยก่อนนำไปทิ้ง เป็นต้น จึงทำให้การวิเคราะห์ผลของการมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการอยู่ในระดับมาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมในด้านการรับผลประโยชน์การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมากซึ่งในความคิดเห็นของผู้วิจัยนั้นอาจกล่าวได้ว่าเนื่องจากประชาชนอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลจัดทำกิจกรรมหรือโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อพื้นที่ จึงทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ได้รับผลประโยชน์ โดยไม่รู้ตัว เช่น แหล่งน้ำ อุปโภคบริโภค ทำกิจกรรมเพื่อสุขภาพ และการดูแลปรับภูมิทัศน์ทำความสะอาดสถานที่ต่างๆ เป็นต้น จึงทำให้ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมจึงอยู่ในระดับมาก
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับน้อยซึ่งในความคิดเห็นของผู้วิจัยนั้นอาจกล่าวได้ว่าเนื่องจากประชาชนไม่ได้เข้าร่วมในการวางแผน ส่งผลให้ประชาชนไม่ได้ให้ความสนใจเข้ามาติดตามกิจกรรมและ โครงการต่างๆที่ได้กระทำขึ้น และภาครัฐไม่ได้จัดทำแบบประเมินเพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินการทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งที่ภาครัฐจัดทำหรือประชาชนในเขตพื้นที่ร่วมกันจัดทำขึ้น จึงทำให้ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมจึงอยู่ในระดับน้อย

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมของ องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ได้ดำเนินการตามขั้นตอนการ ศึกษาวิจัยซึ่งพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน และ ด้าน การมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผลอยู่ในระดับน้อยจึงจำเป็นต้องหาแนวทางในการที่จะ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในด้านดังกล่าวมากขึ้น ส่วนของผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะบางประเด็น ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระควรกำหนดนโยบายด้านการมีส่วนร่วมในการ วางแผนกระตุ้นให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการประชุมกำหนดแนวทางในการบริหารงานด้าน สิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ก่อนจะมีการ ดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเสนอและรับรู้ในการที่จะดำเนินการ ทำกิจกรรม โครงการต่าง ๆ
2. องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระควรกำหนดนโยบายด้านการมีส่วนร่วมในการ ประเมินผลใน โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำเกี่ยวข้องกับการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมของ องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี และนโยบายให้เจ้าหน้าที่จัดทำแบบ ประเมินเพื่อแจกให้ตัวแทนชุมชนเอาไปแจกจ่ายให้ประชาชนในเขตพื้นที่ทำหลังจากเสร็จกิจกรรม โครงการต่าง ๆ หรือให้เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่เพื่อสอบถามเกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ด้านสิ่งแวดล้อมว่ามีส่งผลกระทบต่อด้านใดกลับประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่

ข้อเสนอเชิงปฏิบัติการ

1. องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระจัดประชุมประชาคมทุกหมู่บ้านเพื่อระดมความคิด แนวทาง ข้อเสนอแนะในการวางแผนงานด้านการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหาร ส่วนตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี ให้ประชาชนในชุมชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงาน ด้านการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตน
2. แต่งตั้งผู้แทนจากชุมชนทุกชุมชนเข้ามาเป็นคณะกรรมการติดตามประเมินผลการทำ กิจกรรมและโครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ จังหวัด ชลบุรี และจัดทำแบบการประเมินผลให้เจ้าหน้าที่ของภาครัฐนำไปให้ประชาชนในพื้นที่ประเมิน เพื่อทราบถึงความต้องการหรือความพึงพอใจเมื่อเสร็จกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ และให้ เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่เพื่อสอบถามเกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ด้านสิ่งแวดล้อมว่าส่งผล กระทบด้านใดกลับประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี โดยการวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กับการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ
2. ควรศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรีทั้งสองเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระและเทศบาลตำบลบางพระเพราะประชาชนทั้งสองเขตนี้อยู่ในพื้นที่ใกล้ชิดกันและร่วมดำเนินการและรับประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมในชุมชนด้วยกันทั้งสองเขตพื้นที่เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่มีดียิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2559). *การจัดการสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กรมการปกครอง. (2543). *คู่มือประชาชน สำหรับตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)*. กรุงเทพฯ: กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2548). *การมีส่วนร่วมของประชาชน*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2540). *การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.
- กิตติภูมิ มีประดิษฐ์. (2551). *มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- เกษม จันทร์แก้ว. (2525). *วิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: อักษรสยาม.
- โกวิท พวงงาม. (2541). ความอ่อนแอขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารพัฒนาชุมชน*, 37(10), 62.
- จักรพันธุ์ ปัญจะสุวรรณ. (2545). *การจัดการสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- จิราภรณ์ คชเสนี. (2549). *มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม (พิมพ์ครั้งที่2)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2525). *การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบทในการบริหารงานพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ชัยพงษ์ สำเนียง. (2555). พรหมแดนความรู้: องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ภาคเหนือ. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 2(1), 160-199.
- ณัฐวุฒิ วงษ์ประสิทธิ์. (2552). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยทับทัน-ห้วยสำราญ จังหวัดสุรินทร์*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ดำรงศักดิ์ ชัยสนิท และสุนี เลิศแสวงกิจ. (2537). *ทรัพยากรธรรมชาติ และการอนุรักษ์*. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- ดิน ปรัชญพุทธิ. (2535). *รัฐประศาสนศาสตร์เปรียบเทียบ: เครื่องมือในการพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดิน ปรัชญพุทธิ. (2545). *การบริหารการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- ถนอม ทองพันชั่ง. (2541). *ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ที่มีต่อการจัดกิจกรรมนรงค์และรักษาสีแกวัล้อมในสถานศึกษา*. วิทยาลัยนพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. (2527). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณการพิมพ์.
- ชรกนก ศิริรัตนะ. (2555). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการธนาคารขยะในชุมชน บ้านท่าภาณุรังสี เทศบาลตำบลเกาะสีชัง อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี*. งานนพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการปกครอง, คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นวรรตน์ ไตรรักษ์. (2548). *การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนตำบลดอนหัวฬ่อ อำเภอมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี*. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นัฐพล ติ้ผัด. (2554). *การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม*. เข้าถึงได้จาก <https://nattaphonball.wordpress.com>
การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม/
- นิพัทธเวช สืบแสง. (2526). *การมีส่วนร่วมของชาวเขาในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณการพิมพ์.
- บุญรับ ศักดิ์มณี. (2546). *การจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน*. กรุงเทพฯ: ประสานมิตร.
- เบญจวรรณ ทับพร. (2544). *การมีส่วนร่วมของบุคลากรสถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปกรณั ปรียากร. (2530). *การวางแผนวิเคราะห์โครงการและแนวทางในการบริหารและการจัดการโครงการให้ประสบความสำเร็จ*. เข้าถึงได้จาก
http://www.pwo.co.th/ewtadmin/ewt/pwo_intra/download/
- ปัฐมา ชุประเสริฐ. (2555). *ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: พิษณุการพิมพ์.
- ประเสริฐ บัวคลีใบ. (2543). *การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน บ้านป่าสักงาม ตำบลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่*. งานค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- เปรมวลัยณ์ กตเจริญเศรษฐ. (2545). *ปัญหาสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พงษ์วุฒิ สิทธิพล. (2547). *การจัดการสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สกายบุ๊กส์.
- พิมพ์ธิดา แสงจันทร์. (2544). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับอำเภอในการรักษาสิ่งแวดล้อม: ศึกษากรณีจังหวัดระยอง*. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัย, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เพียงจิต สีดาสมุทร. (2548). *การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตจตุจักร*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์. (2531). *การมีส่วนร่วมของประชาชน*. *วารสารพัฒนาชุมชน*, 25(7), 12-22.
- มงคล จันทร์ส่อง. (2544). *ระดับความรู้และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของสมาชิก อบต. อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มณฑล เอกอดุลย์พันธ์. (2553). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกรณีศึกษาดลาดน้ำตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด. (2555). *องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอำนาจ ปัญหา และข้อเสนอเชิงนโยบาย*. เชียงใหม่: มูลนิธิสถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ.
- ขงยุทธ จรรย์รักษ์. (2533). *การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระดับจังหวัด*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). *หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. (2559). เข้าถึงได้จาก <http://www.mua.go.th/users/he-commission/doc/law/Constitution2550.pdf>
- ลือชัย วงษ์ทอง. (2551). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองซิม อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี*. จันทบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เลิศศักดิ์ คำปลิว. (2551). *การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก*

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. วันเพ็ญ วอกลาง. (2534). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการพัฒนาแหล่งน้ำ. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาสังคม, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิชัย เทียนน้อย และประชา อินทร์แก้ว. (2533). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวไทย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วิจิต อาริยะพิทักษ์. (2548). การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน ตำบลห้วยกะปิ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิทยา บุญยะเวชชีวิน. (2543). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลบางปู จังหวัดสมุทรปราการ. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วินัย วีระพัฒนานนท์. (2530). สิ่งแวดล้อมศึกษา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วิสัยทัศน์ สุวจิตตานนท์. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาประชาชนในเขตเทศบาลพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการผังเมือง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิไลพร สมบูรณ์ชัย. (2534). การมีส่วนร่วมของผู้นำอาสาสมัครพัฒนาชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2535). ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- สำเร็จ วงษ์เจริญ. (2549). การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขตชลบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- สมใจ เข้มเจริญ. (2531). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ศึกษากรณีตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.

- สมภพ คณินชนานันท์. (2541). *การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของข้าราชการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมศักดิ์ สุขวงศ์. (2532). *การจัดการป่าไม้เพื่อแก้ไขปัญหาป่าไม้ในคนกับป่าไม้: สถานการณ์ ปัญหาและอนาคต*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สวัสดิ์ โนนสูง. (2546). *ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สันทัต สมชีวีตา. (2535). *ทิศทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (2535-2539)*. *วารสารเทศาภิบาล*, 87(6), 1-31.
- สิทธิพงษ์ คิลกวนิช. (2543). *อำนาจการเมืองกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม: บทสำรวจ ความรู้เชิงวาทกรรม*. *วารสารนิเวศวิทยา*, 27(2), 23-36.
- ลิปพนนท์ เกตุทัต. (2534). *แนวความคิดเกี่ยวกับทิศทางและนโยบายด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีศึกษาของประเทศไทย*. *วารสารวิชาการ*, 2(8), 36-48.
- เสน่ห์ จามริก. (2527). *การเมืองไทยกับพัฒนาการรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์.
- สุกาญจน์ รัตนเลิศสุธรรม. (2546). *หลักการจัดการสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- สุขจี คำวนศิลปี. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอุทยานแห่งชาติ ใต้ร่มเย็น อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- สุนิสา ละวรรณแก้ว. (2555). *การพัฒนาแบบประเมินการอ่านคิด คัดวิเคราะห์และเขียนของ นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1 โรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายเขตพื้นที่ การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาศึกษาศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- โสภารัตน์ จารุสมบัติ. (2551). *นโยบายและการจัดการสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและ สิ่งพิมพ์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โสภณ หมวดทอง. (2536). *การเฝ้าระวังมลพิษแหล่งน้ำของเกษตรกรในตำบลบางแม่นาง อำเภอบางใหญ่จังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา สิ่งแวดล้อม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- อาภรณ์ วัชร. (2545). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- อคิน รพีพัฒน์. (2531). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคม และวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: สักดิ์โสภณาการพิมพ์.*
- อนุสรณ์ สุวรรณสัทิสกร. (2529). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลต่อโครงการ กสช. ปี 2528 อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- เอกวุฒิ เกตุประยูร. (2554). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลสระสี่เหลี่ยม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี. งานนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเพื่อความมั่นคง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. (2558). *ทะเบียนราษฎร. เข้าถึงได้จาก*
<http://www.srirachaoutlook.com/sriracha/thailand-chonburi-sriracha-district-located-02.php>
- Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (1977). *Rural development participation: Concepts and measures for project design, implementation and evaluation.* New York: The rural development committee center for international studies Cornell University.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). *Rural development participation: Concept and measures for project desing implementation and evaluation.* Chicago: Association Press.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1981). *Rural development participation: Concept and measure for project design implementation and evaluation: Rural development committee center for international Studies.* New York: Cornell University Press.
- Kasperson, R. E. & Breitbart, M. (1974). *Participation, decentralization and community planning.* DC: Association of American Geographers.
- Smith, R. H. (1984). *Management: Making organization performance.* New York: Free Press.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

ภาคผนวก

แบบสอบถามในการวิจัย เรื่อง
การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อม
ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลโปรดใส่เครื่องหมาย✓ลงในช่องว่างตามความจริง

1. เพศ

1) ชาย

2) หญิง

2. อายุ.....ปี

3. อาชีพ

1) เกษตรกรรม

2) รับราชการ

3) ค้าขาย

4) พนักงานบริษัท

5) รับจ้างทั่วไป

6) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

4. ระดับการศึกษาสูงสุด

1) ประถมศึกษาและต่ำกว่า

2) มัธยมศึกษาตอนต้น

3) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช.

4) ปวส./ อนุปริญญา

5) ปริญญาตรี

6) สูงกว่าปริญญาตรี

5. สถานภาพ

1) โสด

2) สมรส

3) หม้าย/หย่าร้าง

6. รายได้...../เดือน

7. ภูมิลำเนา (บ้านเกิด)

ใน อบต. บางพระ (อยู่ตั้งแต่กำเนิด)

นอกเขต อบต. บางพระ (ย้ายเข้ามาอยู่) .....

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อม

การมีส่วนร่วม	มีส่วนร่วม/ เคย	ไม่มีส่วนร่วม/ ไม่เคย
ด้านการวางแผน		
1. ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมค้นหาสาเหตุปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในเขตชุมชน		
2. ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาจัดทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม		
3. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดและทำแผนโครงการต่าง ๆ ในด้านการบริหารสิ่งแวดล้อมกับ อบต. บางพระ		
4. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม		
ด้านการดำเนินการ		
5. ท่านมีส่วนร่วมกับ อบต. บางพระในการทำกิจกรรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเขตชุมชน		
6. ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมเช่น รมรงค์ การปลูกต้นไม้ ปลูกป่า		
7. ท่านมีส่วนร่วมในการปลูกต้นไม้ในบริเวณบ้านของท่าน		
8. ท่านมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะในครัวเรือน		
9. ท่านมีส่วนร่วมในการติดตั้งถังดักไขมันในครัวเรือน		
10. ท่านมีส่วนร่วมในการบริจาคเงิน/ สิ่งของเพื่อใช้ในการฟื้นฟูเพิ่มรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน		
11. ท่านสอนบุตรหลานให้รู้ถึงประโยชน์ของสิ่งแวดล้อมในชุมชน		
ด้านการรับประโยชน์		
12. ท่านมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดและความปลอดภัยจากมลพิษต่าง ๆ เช่นถนนสะอาดไม่มีฝุ่นละออง		
13. ท่านมีส่วนร่วมในการใช้สวนสุขภาพในเขตชุมชนเป็นที่พักผ่อนหรือออกกำลังกาย		

การมีส่วนร่วม	มีส่วนร่วม/ เคย	ไม่มีส่วนร่วม/ ไม่เคย
14. ท่านสามารถร่วมใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ในชุมชน เช่น แหล่งน้ำในการอุปโภคบริโภค		
15. ท่านสามารถสร้างรายได้จากสถานที่พักผ่อนด้าน สิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น ค้าขาย ทำกิจกรรม		
16. ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเป็นผลจากการบริหารงานด้าน สิ่งแวดล้อมของ อบต. บางพระ		
ด้านการตีประเมินผล 17. ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบด้านสิ่งแวดล้อมในเขต ชุมชน		
18. ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลด้านสิ่งแวดล้อมใน ชุมชน		
19. ท่านมีส่วนร่วมในการแนะนำในการทำงานด้าน สิ่งแวดล้อมในชุมชน		
20. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนะผลดี ผลเสียจากการ บริหารงานสิ่งแวดล้อมในชุมชน		